

SZAKDOLGOZAT

Földesi Nilla Csenge 2022

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Tájépítészeti, Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet
Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék

Vanyarc ökoturisztikai fejlesztése

Konzulens: Filepné dr. Kovács Krisztina

Belső bíráló:

Külső bíráló:

Tanszékvezető:

Földesi Nilla Csenge 2022

NYILATKOZAT

a szakdolgozat eredetiségéről és nyilvános vagy korlátozott hozzáféréséről

A szerző neve: FÖLDESI NILKA

A szakdolgozat/diplomaterv címe: VANYARC ÖKOTURISZTIKAI FEJLESZTÉSE

A megjelenés éve: 2022

A tanszék neve: TÁJTERVEZÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI TANSZÉK

Kijelentem, hogy a benyújtott szakdolgozatom saját szellemi termékem. Tudomásul veszem, hogy a fenti tanszéken határidőben történő bemutatás nem jelenti a dolgozatom szakmai és tartalmi elfogadását.

Kijelentem, hogy diplomadolgozatom papír és elektronikus változata tartalmilag és formailag azonos.

Kérem, válasszon az alábbi lehetőségek közül:

☒ Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár szakdolgozat archívumába.

A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, megtekintését engedélyezem. Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek.

☐ Dolgozatom titkosított. A titkosítás lejárata dátuma: .....év .....hó .....napig.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár szakdolgozat archívumába.

A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, megtekintését a titkosítás határidejének lejárta követően engedélyezem. A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek.

Budapest, 2022. 10. 30.

szerző aláírása

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	7
1.1 Indoklás	7
1.2 Motiváció.....	8
2. Az ökoturizmus alapjai.....	8
3. Tájvizsgálat.....	12
3.1 Lehatárolás	12
3.2 Természeti és táji adottságok.....	13
3.2.1 Domborzat, talaj	13
3.2.2 Vízrajz	13
3.2.3 Éghajlat és klimatikus adottságok.....	14
3.2.4 Növényzet.....	14
3.2.5 Védett területek.....	14
3.3 Jelenlegi területhasználat.....	16
3.4 A tájhasználat és tájszerkezet változásai.....	18
3.5 Gazdasági és társadalmi viszonyok bemutatása.....	19
3.6 Infrastruktúra	21
3.7 Regionális kapcsolatok.....	22
4. Vanyarc ökoturisztikai értékei	24
4.1 Természeti és épített értékek.....	24
4.2 Látnivalók Vanyarc vonzáskörzetében.....	26
4.3 Hagyományok a térségben.....	27
4.4 Szálláshelyek.....	28
4.5 Célcsoportok és igényeik.....	30
4.6 Vonzerők értékelése.....	33
5. SWOT analízis.....	34
6. Tájhasználati konfliktusok.....	35
6.1 Fejletlen infrastruktúra.....	35
6.2 Szélerózióval veszélyeztetett egybefüggő szántóföldek.....	36
6.3 Vanyarci patak rendezetlensége.....	37

7. Turisztikailag hátráltató konfliktusok.....	37
7.1 Lovasturizmus kiaknázatlansága.....	37
7.2 Turistautak minősége és a tanösvények, tematikus utak hiánya.....	38
7.3 Turisztikai szuprastruktúra hiányosságai.....	39
7.4 Termékfejlesztés és a marketingkommunikáció hiányossága.....	40
8. Tájhasználati konfliktusokat feloldó javaslatok.....	43
8.1 Távolsági autóbuszjáratok, kerékpárúthálózat bővítése.....	43
8.2 Erdősávok telepítése a nagyparcellás szántóterületekre.....	44
8.3 Vanyarci patak rendezése.....	45
9. Turizmust támogató javaslatok.....	45
9.1 Lovasturizmus élénkítése.....	45
9.2 Turistautak, tanösvények fejlesztése.....	46
9.3 Turisztikai szuprastruktúra és marketingkommunikáció fejlesztése.....	48
9.4 Meglévő vonzerők fejlesztése.....	49
ÖSSZEGZÉS	53
IRODALOMJEGYZÉK.....	54
Mellékletek.....	57

Ábrajegyzék

1. ábra: Az ökoturizmus elemei.....	10
2. ábra: Vanyarc lehatárolása.....	12
3. ábra: Vanyarc ökológiai hálózata.....	15
4. ábra: Vanyarc jelenlegi területhasználata.....	17
5. ábra: Vanyarc első, második és negyedik katonai felmérése.....	19
6. ábra: Vanyarc közlekedési hálózata.....	22
7. ábra: Megyeszékhely és járásközpont megközelítése Vanyarcról.....	23
8. ábra: Vanyarc látnivalói.....	25
9. ábra: Látnivalók Vanyarc vonzáskörzetében.....	26
10. ábra: Isten tenyere kilátó.....	27

11. ábra: Kemencés Vendégház.....	29
12. ábra: Jelenlegi kerékpárúthálózat a térségben.....	36
13. ábra: Vanyarci patak jelenlegi állapota.....	37
14. ábra: Turistaút jelzéseinek hiánya.....	39
15. ábra: Vizsgálat és szintézis tervlap.....	42
16. ábra: Kerékpársáv felfestés Aszódtól Bercelig.....	44
17. ábra: Vanyarci patak mederrendezés előtt és után.....	45
18. ábra: Vanyarci-erdei tanösvény indítótáblája.....	47
19. ábra: Interaktív ismeretterjesztő tábla a Kamaraerdei tanösvényen.....	47
20. ábra: Madár les a túraútvonalon.....	48
21. ábra: Javaslati tervlap.....	51
22. ábra: Eredmények.....	52

Bevezetés

Az ökoturizmus, mint szakkifejezés egyre nagyobb népszerűségnek örvend, kifejezetten a századforduló óta. Maga a kifejezés az 1980-as években jelent meg Észak-Amerikában, ahol ekkora már elterjedt az ún. *gentle* (szelíd) turizmus, ami a tömegturizmussal ellentétben egy integráltabb, tudatosabb élményt biztosított (INT-01). Sajnos az egyre divatosabbnak számító kifejezéssel szinte bárhol találkozhatunk, ám nem mindig helyes a használata, sok esetben nem több mint egy marketingfogás. Az ökoturizmussal kapcsolatban jogosan merülhet fel a kérdés, hogy meddig engedjük, hogy a gazdasági fejlesztés a tájmegőrzés rovására menjen, ha ez az adott közegben a lakosok maradását és munkalehetőségét megteremti? Véleményem szerint egy tájépítész, ezeknek a végleteknek az egyensúlyára törekszik és valamilyen arányos fejlődést tud elérni.

Szakdolgozatom témájának középpontjában egy Nógrád megyei község áll. Emellett kitekintést teszek a hasonló Nógrád megyei aprófalvak helyzetére és ökoturisztikai fejlesztésére is. Fontosnak tartom, hogy ezeket az előregedő kisebb nagyobb községeket, falvakat tájépítészeti szempontból is megvizsgáljuk, illetve javaslatokat fogalmazzunk meg és ezzel újra beépítsük a mindennapjainkba ezeknek a falvaknak a látogatását.

Indoklás

A témaválasztásom oka a családi kötelék, amely Vanyarchoz fűz és a környező településekhez. Számomra ez a hely jelentette mindig is az igazi vidéki életet, ezt szeretném továbbá megerősíteni minél több emberben, hiszen a rohanó jelenünkből, nincs is nagyobb kiválság annál, hogy egy ilyen kis természetközeli faluban kikapcsolódásra leljünk. Emellett örömmel tölt el látni, hogy a környezetem és a fiatalabb generációk is vágyanak a természetközelségre, szakdolgozatomban pedig arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy mekkora jelentősége van ezeknek a falvaknak az ökoturizmus fejlesztése terén.

A családi gyökerek mellett, mindig is kíváncsisággal töltött el az aprófalvaknak a látogatása. Mindig is érdekelték azok a kulturális hagyományok, melyekről sok könyv nem beszél, csupán szájhagyomány útján terjednek. Az itt élők elképesztő tudást adhatnának át a kultúrára éhező embereknek, amit csak úgy tapasztalhatnak meg, ha megismerik ezeket a falvakat. A másik szempont, ami számomra fontos budapesti

lakosként a természet közelsége. Az itt élők rengeteg időt töltenek a természetben, akár a saját kertjükben, akár a közeli erdők és patakok nyújtotta közegben.

Kétségtelen, hogy a község és a hozzá hasonló aprófalvak fejlesztésre, támogatásra szorulnak. A szakdolgozatomban szeretnék rávilágítani, ezeknek a falvaknak a fontosságára, megőrzésére, különös tekintettel egy példát kiemelve. Szeretnék szakdolgozatomban ráerősíteni a hagyományok ápolására, a vidéki élet megértésére. A község természeti értékei adják a legnagyobb attrakciót, amire a szakdolgozatomban számos fejlesztést tervezek bemutatni. Szakdolgozatomban nem csak a turistákra szeretnék fókuszálni, hanem a helyi lakosság élhetőségének megerősítésére is.

Motiváció és célok meghatározása

A szakdolgozatom célja Vanyarc település ökoturisztikai lehetőségeinek feltárása, a térség pozicionálása a magyar és a nemzetközi turisztikai piacokon, a fejlesztési javaslatok és legfőbb kitörési pontok meghatározása. Szakdolgozatom motivációja a térség vonzerejének és látogatószámának növelése, a térség kulturális hagyományainak és természeti értékeinek jobb kihasználása, új és meglévő attrakciók, tematikus utak fejlesztése és összekapcsolása. Fontos szempont a fenntartható, családbarát turisztikai terméksomag létrehozása és az ehhez szükséges szervezeti rendszer fejlesztése.

Dolgozatommal fel szeretném hívni azokra a kutatási területekre, melyeknek az ökoturizmusban ma aktualitásuk van és elengedhetetlenül igénylik a tájépítészeti ismeretanyagot, a táj védelmét mindenek előtt álló megközelítést és a széles látókört. Szükségesnek tartom, hogy létrejöjjenek olyan kutatómunkák, amik a két tudományterület közötti kapcsolatot, a tájépítész feladatait és lehetőségeit vizsgálják a turizmus területén. Kiváltképp az ökoturizmus területén, amely véleményem szerint a tájépítészethez legközelebb álló turizmuságazat.

Szakdolgozatomban egyfajta alapot szeretnék adni Vanyarc fenntartható fejlődésére, az életszínvonal és a faluközösség gyarapodására és a kulturális, táji adottságok felhasználására.

2. Az ökoturizmus alapjai

A turizmus a szabadidőben, illetve a nem a mindennapos életvitelhez kapcsolódó utazás és kirándulás, már az ókortól kezdődően ismert volt (például középkori zarándoklatok). Az idegenforgalomban hatalmas változásokon ment át a 20. század során, emellett pedig

kialakult több új turizmuszeglélet. A hágai nyilatkozat alapján (1989) minden olyan tevékenység turisztikainak számít, amit az egyén vagy csoport a lakóhelyén kívül végez (MICHALKÓ, 2016). A célterületen eltöltött idő alapján, ha egy éjszakát sem tölt el az utazó akkor kirándulóként kerül regisztrálásra, ha egy éjszakát eltölt, akkor turistának számít, ha csak átutazik a területen és a cél egy harmadik terület akkor tranzit utasról beszélünk. A turizmus hasonló gazdasági erők befolyásolják, mint más iparágakat, a kereslet és a kínálat. Kereslet alatt a turistákat értjük, míg a kínálat alatt egy adott turisztikai terméket. Kölcsönösen függenek egymástól, amíg a környezet egyes tényezői befolyással vannak a turizmus fejlődésére, addig a turizmus visszahat a környezetre.

Az ökoturizmus a turizmus egyik fajtája, mely a környezettudatos gondolkodásmódot részesíti előnyben. Az ökoturizmus vonzereje a háborítatlan természet, erősen kötődik a falusi turizmushoz. Fontos megjegyezni, hogy ez nem tömegturizmus, itt kis létszámmal vannak jelen a turisták. Jellemző a környezetbarát magatartás, amely a természettel összeegyezteti az ott élőket-, embereket, állatokat, növényeket és ezek alapvető életfeltételeit, a tiszta vizet, levegőt, talajt. Az ökoturizmus tehát természeti területekre irányul, hozzájárul a helyi értékek megőrzéséhez, minimalizálja a turisták környezeti, társadalmi és kulturális negatív hatásait, és erősíti a pozitív hatásokat.

Az ökoturizmus történelmi háttere:

Az ökoturizmus kifejezés a 80-as években jelent meg először Észak-Amerikában (TÓTH 2016). Ekkor még nem volt konkretizálva a kifejezés, csupán annyit jelentett, hogy az utazás valamilyen szinten a természethez kötődik. A turizmus ekkoriban érte el azt a szintjét, ami környezetromboló hatással bírt. A tömegturizmus alternatívájává vált a környezettudatosabb utazás, azaz az ökoturizmus. Akik részlegesen hajlandóak voltak lemondani a kényelemről, a természet megismerésének érdekében, ezt az alternatívát választották. Sok szolgáltató és vállalkozó felismerte az eddig kiaknázatlan igényeket, ezzel a már meglévő befektetéseiket átköltöztették egzotikusabb tájakra, ökoszállásokat hozva létre. Erre a helyi lakosság értelemszerűen nem tudott megfelelően felkészülni, az infrastruktúra nem volt kiépítve turisták fogadására.

A 90-es években az ökoturizmus nyugati térhódítása megkezdődött méghozzá a vállalkozók és befektetők hamar kihasználták a piaci rést, egyre messzebbi célpontokat jelöltek ki, ökoturisztikai központokat létesítve. A kereslet igénye egyre csak növekedett, az egészséges életmódot folytató családok, közösségek körében. Több család kívánt

eljutni még érintetlen területekre. Az ökoturizmus megteremtette az új turisztikai alternatívát, kiválóan készítetve a jövő generációit a környezeti edukációra. A 90-es évek végére kialakult egy kollektív együttműködés a helyi lakosok és a vállalkozók és természetvédők között, miszerint össze kell hangolni a tevékenységüket, melynek célja a minél magasabb nyereség, ezzel egyidőben pedig a természet megóvása (KELEMEN 2006).

Magyarországon az ökoturizmus leginkább a nemzeti parkigazgatóságok területén jellemző. Ez annak tudható be, hogy az érintetlen területeken a látogatók létszáma korlátozott. Ezen felül még a geoparkok és natúrparkok is megfelelő kikapcsolódási lehetőséget nyújtanak az ökoturisták számára. Az említett ökoturisztikai egységeket nagyrészen az állam tartja fenn, de sok esetben ezek magánkézben vagy akár civilszervezetek fenntartása alatt állnak.

Az ökoturizmus nehezen lehatárolható fogalom, számos turisztikai forma tartozhat bele, ezekről látható egy ábra, ahol én a számomra legfontosabb elemeit vettem az ökoturizmus ágainak (1.ábra).

1. Ábra Ökoturizmus elemei (saját szerkesztés Gonda Tibor; A turisztikai termékfejlesztés elméleti alapjai mintájára)

Szakedolgozatomban az ökoturizmus minden részalkotóját figyelembe veszem és elemzem, ezen felül pedig a falusi turizmus kap kiemelkedő szerepet. A legfőbb szempontokat az alábbiakban gyűjtöttem össze.

Falusi turizmus céljai:

- új ismeretek, készségek elsajátítása (kézműves foglalkozás, szüret vagy tájházban elsajátított tudás),
- esztétikai kielégülés (egy festői természeti tájban vagy a helyi népviseletben való gyönyörködés),
- egzotikum (például egy városban élő turista kultúrájától merőben eltérő kultúrájú falusi közeg megismerése által létrejött élmény),
- relaxáció (csendes, nyugodt környezetben való pihenés élménye),
- kihívás, izgalom, kaland (hegyi-, kerékpáros- vagy lovastúrán való részvétel),
- szolgáltatások minősége (a falusi szállás és- vendéglátóhelyek minősége, illetve a fogadó vendégszeretete),
- személyes részvétel (például egy fesztiválon, kézműves foglalkozások, főzésen),
- helyi termék elkészítésében való részvétel) (KIM–RITCHIE–MCCORMICK 2010, 15).

A falusi turizmus tehát magában hordozza a természet megismerésének élményét, eltérve a hétköznapi szokások és tevékenységektől. Új kulturális perspektívát állít fel, különböző hagyományokkal és mesterségekkel. Egy komplex turisztikai fejlesztés azonban a terület meglévő és kialakítható vonzerőitől függ. Szakedolgozatomban ezeket a meglévő turisztikai vonzerőket fogom elemezni és értékelni, illetve javaslatokat meghatározni a fejlesztésük céljából.

3. Tájvizsgálat

3.1 Lehatárolás

Vanyarc az Észak-Magyarországi régióhoz ezen belül Nógrád megye déli részén, a Pásztói járásban található, Budapesttől 70 km-re. Földrajzi lehatárolását tekintve az Ecskendi-dombság kistájban helyezkedik el. Megközelíthető Balassagyarmat, Vác, Pásztó, Hatvan és Aszód felől. A lehatárolni kívánt területem mintegy 32,22 km² (3222,34ha) nagyságú területet fed le. A községet ÉK-ről Bér, K-ről Szirák és Egyházasdengeleg, D-ről Erdőtarcsa, Kálló és Erdőkürt, Ny-ról a Pest megyei Acsa és ÉNy-ról pedig Galgaguta határolja (2. Ábra).

2. Ábra Vanyarc lehatárolása (alaptérkép forrása: Google Earth Pro)

3.2 Természeti és táji adottságok

Nógrád megye alapvetően az aprófalvas megyék közé sorolandó, ezek elsősorban a domborzati viszonyok miatt alakultak ki. A falu településszerkezete elsősorban értéket jelent, ezen felül pedig számos összefüggést figyelhetünk meg a térképi szerkezetben, ahol jól látható, hogy az egykori társadalom illetve gazdasági folyamatok, hogyan alkalmazkodtak a természeti környezethez. Vanyarc természeti környezete egészen egyedülálló, tekintve, hogy Pest megyétől csupán egy község választja el mégis teljesen más társadalmi és természeti adottságot vagy hiányosságok jellemzik. Természeti és táji és kultúrtörténeti értékek hazai és nemzetközi viszonylatban is védetté nyilvánítottak. A Nógrád megyei elhelyezkedését tekintve nincsenek nagyobb iparterületek a környezetében, ami elősegítette a munkaképes korosztály elvándorlását, ezzel megkímélve a természeti értékeket.

3.2.1 Domborzat, talaj

Domborzatát tekintve Vanyarc az Ecskedni-dombság kistájhoz tartozik, amire többnyire a DNY-i lejtésirány és 150-320 méter közötti tengerszint felettimagasság jellemző (DÖVÉNYI 2010, 687). A kistáj nevét viselő Ecskendi-hát tetőfelszíne lapos, illetve széles felboltozódású és centrális vízhálózatú. A kistáj peremén elhelyezkedő területek, mint például: Szirák és Vanyarc erózióval közepesen veszélyeztetettek.

A talajokat nagyrészt barnaföldek alkotják, ami az idősebb üledéken képződött anyagos vályogot képez. Az erődirtás és a mezőgazdálkodás kialakultak a csernozjom barna erdőtalajok, amelyek mezőgazdasági szempontból a legjelentősebbek.

A kistáj É-i részén elhelyezkedő Vanyarc legjellemzőbb képződményei a helvét slír alól kipreparált andezittelérek emellett jellemző a lösszel, lejtőlösszel fedett terület. Felépítését és szerkezetét tekintve a terület több, különböző részre tagolható. ÉNy-i részén az általános alapot alkotó, felső oligocén rétegekből épült dombság van, amit az erózió már erősen lekoptatott és összevagdalt. Ennek déli részén vág át a kettős részvulkáni hasadék kitöltés vékony andezittelér fonala (NOSZKY 1931).

3.2.2. Vízrajz

Vanyarc a Zagyvába folyó Herédi-patak vízgyűjtőjéhez tartozik, lefolyó vízben igen szegény területen illetve mérsékelten száraz. A Vanyarci-patak (1. melléklet) a

Cserhátban ered, Vanyarc északi határában, mintegy 230 méteres tengerszint feletti magasságban. A patak forrásától kezdve délkeleti irányban halad, majd Heréd településtől délre éri el a Bér-patakot. Vanyarctól délre a Csurgó-patak és a Saj-völgyi-patak folyik bele. Az időszakosan kiszáradó Vanyarci-patakba csak kevés vizet vezetnek. A völgyekkel tagolt kistájra nem jellemző az árvízveszély, ezen felül pedig nincs erősebb völgyfeltöltődés sem. A területen nevezetes forrás nem található.

A patak medre nincsen kibetonozva, amely lehetővé teszi a legszárazabb hónapokban (augusztus, szeptember) a növények megtelepedését. A Vanyarci-patak vízgazdálkodási szempontból a Zagyva Vízyűjtő-tervezési alegység működési területét képezi.

3.2.3 Éghajlat és klimatikus adottságok

A területem éghajlata mérsékelt meleg, száraz. Az évi középhőmérséklet 9,5-9,8 C°, az évi abszolút hőmérséklet maximuma 32-33 C°, a minimum -17 C° (DÖVÉNYI 2010). Az uralkodó szélirány ÉNy-i, az átlagos szélesség pedig 2m/s fölött van, ami a szántóföldi kultúrák termesztéséhez alkalmas. Az évi csapadék átlaga 560 mm körül van, ami az országos átlaghoz hasonló.

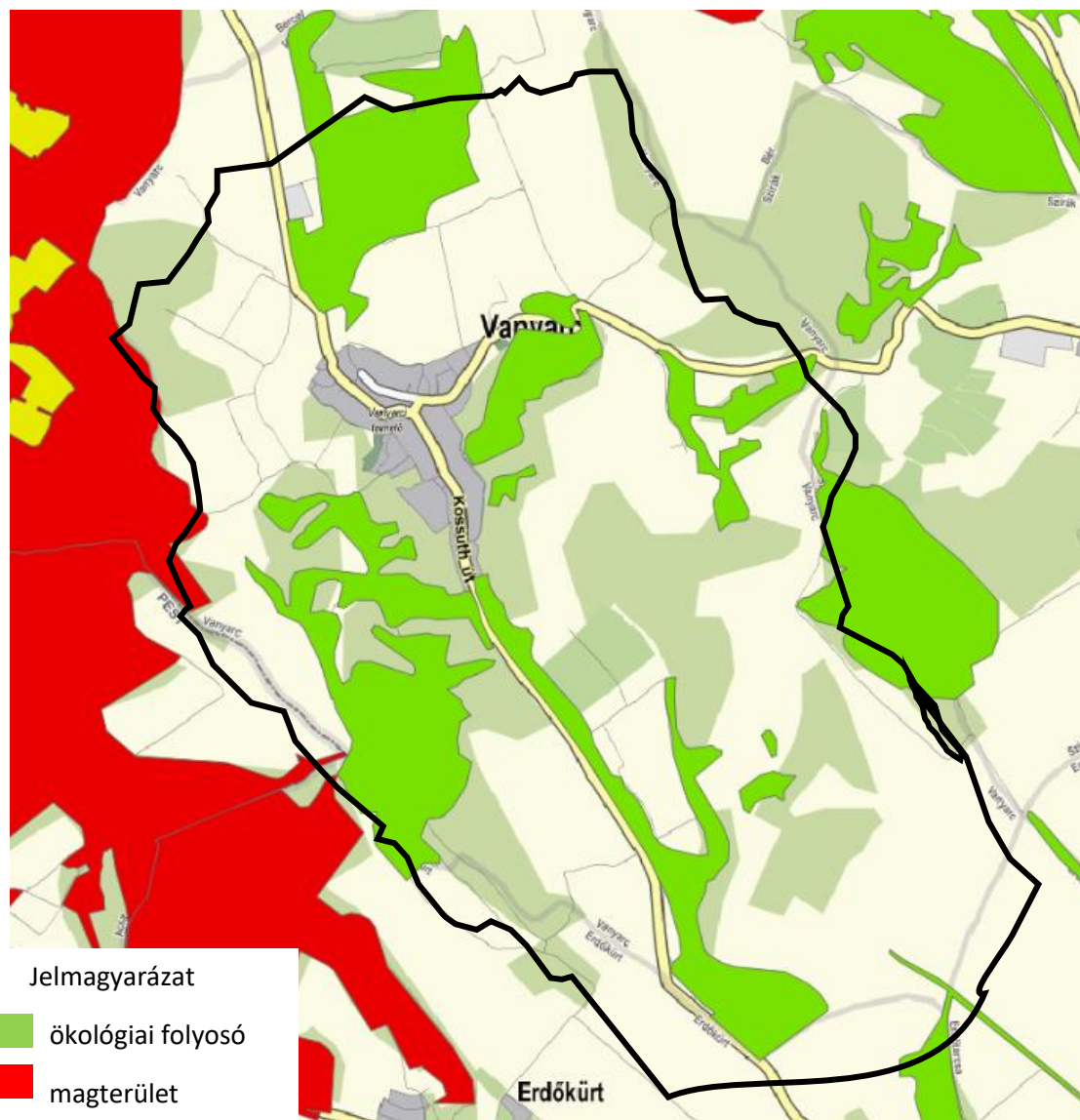
3.2.4 Növényzet

Vanyarc potenciális vegetációja cseres-és gyertyános-tölgyes, emellett számos helyen előfordult erdősztepp, ami napjainkra szinte teljesen megsemmisült (DÖVÉNYI 2010). Az erdősztepp helyét gyepfoltok vagy telepített akác-, feketefenyő állományok foglalják el napjainkra. A már korábban említett Vanyarci-patak mentén ligeterdők találhatóak, illetve ezekre a területekre húzódtak vissza a hűvösebb klímaigényű fajok. A ligeterdőkben találkozhatunk mocsári gólyahírrel (*Caltha palustris*), erdei angyalgyökérrel (*Angleica sylvestris*), vörös acsalapuval (*Petasites hybridus*) vagy a ligeterdők meghatározó fafaival, a fehér fűzzel (*Salix alba*) és a fehér nyárral (*Pupulus alba*). Az erdei fajok jelenlétét nagy mértékben veszélyeztető inváziós gyomfajok súlyos problémát jelenthetnek, ilyenek például a mindenki által ismert és területtől független „ellenséges” gyom a parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), a selyemkóró (*Asclepias syriaca*) és az aranyvessző-fajok (*Solidago spp.*).

3.2.5 Védett területek

Vanyarc területe a Bükk Nemzeti Park igazgatóság működési területén belül helyezkedik el, a szomszédos települések, mint például Acsa már a Duna-Ipoly Nemzeti park

igazgatóságához tartozik, ebből is érzékelhető a terület periférikus elhelyezkedése. Nincsen országos jelentőségű természetvédelmi területté nyilvánítva. A terület, a nemrégiben megalakult Novohrad-Nógrád Geo park (2. melléklet) területei közé tartozik, ami a világ első határon átnyúló UNESCO Globális Geo parkja, mely több mint 1500 km²-en terül el, ezzel pedig 64 magyarországi és 28 felvidéki települést összefogva (INT-02). A geo park felöleli a Cserhát, a Medves, a Karancs és a Cseres hegyvonulatait, valamint magába foglalja a Karancs-Medves Tájvédelmi Körzetet is. A területen található még az UNESCO világörökség Hollókő, a Cserhát Natúrpark, az Európa Diplomás Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület is (INT-02). A községben az országos ökológiai hálózathoz tartozó területek között van számos ökológiai folyosó (3. ábra), illetve Acsáról átnyúlik egy magterület, de ez mindössze 15 ha területet fed le.

3. Ábra Vanyarc ökológiai hálózata (forrás: naturaterv.hu)

3.3 Területhasználat

Vanyarc egyike azon aprófalvaknak, ahol hosszú múltra tekint vissza a mezőgazdasággal foglalkozók száma. Ez napjainkra szinte teljesen átformálódott, a községben összesen 4 nagyobb gazdálkodó tartja fenn a szántóterületeket, ez az 1989-es rendszerváltozásnak tudható be, melynek köszönhetően módfelett könnyen hozzá lehetett jutni ezekhez a területekhez (CSEMEZ 1996). Kutatásaim során pedig arra a konklúzióra jutottam, hogy a településen illetve a környező területeken sincsen eladó föld.

A községre már nem a mezőgazdasági életvitel jellemző, azzal szemben, hogy a terület több mint 50%-át szántó tesz ki. Az itt élő idősebb generáció, még mindig foglalkozik ilyen jellegű tevékenységgel, de korántsem a megélhetés céljából, inkább csak jövedelemkiegészítésképp.

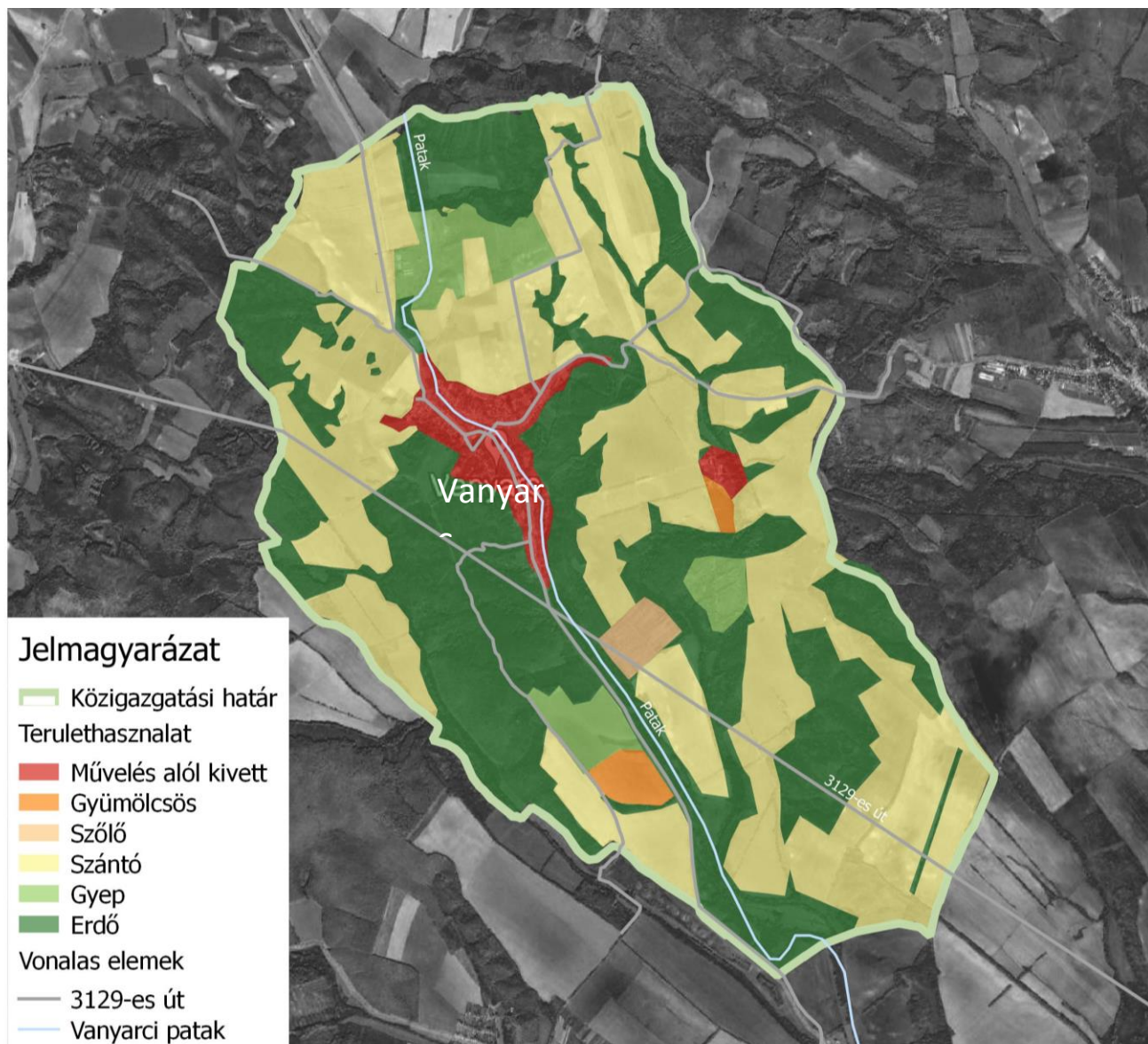
Vanyarcnak 3222 ha összeterületéből csupán 207 ha művelés alól kivont, ami az összefüggő lakóépületek hálózatából és a nem összefüggő lakóépületek hálózatából áll. Mint már kiemeltem a terület felét a szántók összesége adja, egyharmadát pedig az erdők (1. táblázat). Ezeken a szántóföldi területeken nagyrészt gabonanövényeket, napraforgót, kukoricát termesztnek. Elszórva foglalkoznak még levendulával vagy repcével. A szántóterületek és a fennmaradó szőlőterületek nagyrészt erdőirtásból származnak. Ennek az egyszerű oka, hogy az emberek letelepedését folyamatosan biztosította az erdő, illetve az onnan kivágott faállomány, a falu történetéből az is bizonyosságot nyer, hogy az első házakat fából építették majd csak ezt követőleg terjedt el a vályogtéglás házépítés.

A gyepek területek az erdők mellett elhelyezkedő tisztásokat jelentik illetve előfordul, hogy az erdőterületek körül veszik a gyepeket.

A területen kiemelkedően magas a birtokkoncentráció, hiszen a községhez tartozó földek körülbelül 80 %-a egy magánszemély tulajdonában van, ez nagyjából 2600 ha-t jelent, ami azért megkérdőjelezhető mert a törvény arról rendelkezik, hogy egy személy összesen 300 ha földet birtokolhat. A fenn maradó területet a négy nagy gazdálkodón kívül kisebb gazdák művelik, akiknek csupán 1-2 hektáros földjeik vannak. Vanyarcon nincs lehetőség földterület vásárlására, a gazdálkodók csak bérelni tudnak területeket, tudniillik az emberek nem szeretnék megválni földjeiktől, ezzel valamilyen szinten bebiztosítva magukat a későbbiekben (4. ábra).

Összes terület (ha)	Szántó	Erdő	Gyümölcsös	Szőlő	Gyep	Művelés alól kivett
3222	1797	960	33	25	200	207

1. táblázat Vanyarc területhasználata művelési áganként (ha)

4. ábra Vanyarc jelenlegi területhasználata (forrás: Google Earth Pro)

3.4 Tájhasználat és tájszerkezet változásai

A települést először 1286-ban említik egy oklevélben, amelyben IV. László király visszaadja Márton fiainak megyei nemeseknek Wonorch nevű örökölt földjüket, amit elfoglalt tőlük Kürti Miklós. 1258 februárjában a tatárok rátörtek Magyarországra. Az Alföldet és Északkelet-Magyarországot pusztítva egészen Pestig jutottak és ezek mellett Nógrád megye déli részeit is elpusztították. A tatárjárást leginkább fennmaradó emléke a Hrasztyi vár, amely egy alkalmi erődítményként funkcionált, ezzel védve az ide menekülő lakosságot.

1484-ben Wanyarcz néven említik a települést, amely az Aba nemzetiség Rhédey ágának a birtoka. 1542-ben Viczmándi István és Szentmarjai Balázs az urai a településnek, de már, mint pusztaság és a török adózás alá vetett helység szerepel. Ekkor a településen néhány jobbágyság és zsellér család mellett öt egytelkes nemest is összeírtak.

Vanyarc község a 16. század közepén teljesen elpusztult. A 17. században a törökök visszavonulása után a háború martalékká vált település teljesen elnéptelenedett, ezt követően szlovák telepesek érkeztek a faluba Zólyom vármegyéből. A vanyarci evangélikus egyház feljegyzései alapján a helység újratelepülése 1705-ben kezdődött, amikor már állt és újraépült néhány pásztorok háza. Néhány év alatt a hely annyira benépesedett, hogy lakóit már 1717-ben összeírták és úgynevezett porcióadót vetettek ki rájuk.

Az 1750-es évektől előtérbe lépett a szőlőtermelés. Növénytermesztésnél a hármas vetéskört használták. Aratni sarlóval, később kaszával arattak. A gépesítés csak lassan indult el. A Dessewffy uradalomban használtak először ún. járgányos cséplőgépet, vetőgépet. A gabonát szárazmalomban őrölték. 19. században létesítettek vízimalmot a Szlovácka dolina nevezetű dűlőben (5. ábra). A katonai felméréseken megfigyelhető, a beépítettség változása, a lakott terület kialakulását, az infrastruktúra, az utak építése nagyban befolyásolta, látható, hogy a település a fő útszakasz köré épült, illetve a templom környékén (INT-04).

A negyedik katonai felmérésen már látható, hogy az erdők területe csökken, ez napjainkra még kevesebb mint akkor. Jelentősebb változás még a Vanyarci patak rendezése, ami az első katonai felmérésen még nem látszódott, a másodikon megjelenik egy szabályozatlan patak és napjainkra már teljesen szabályozott. Jelentősen csökkent a szőlősök és gyümölcsösök száma, ez betudható a filoxéra járványnak. Továbbá szabályozásra került

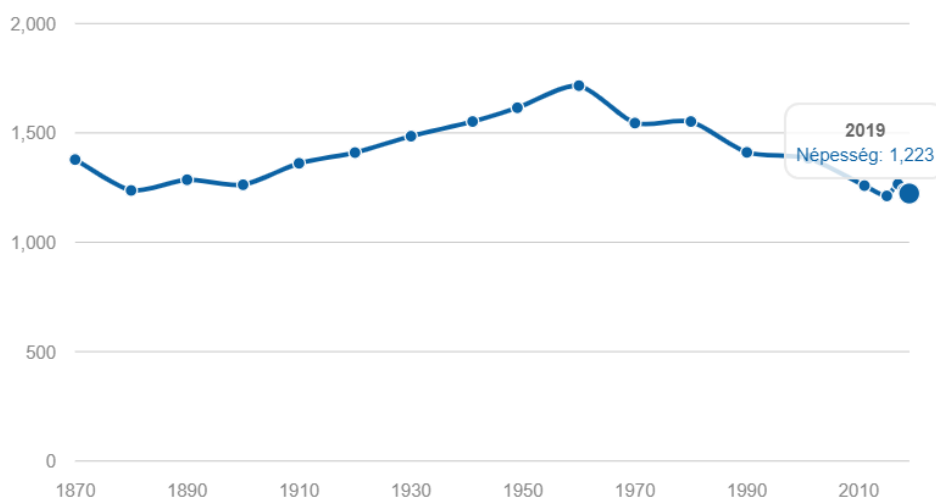
több úthálózat a lakott terület centrikusan növekszik, ez még a mai napig is elmondható a településről.

5. ábra Vanyarc első, második és negyedik katonai felmérése (forrás: arcanum.com)

3.5 Gazdasági és társadalmi viszonyok

Vanyarc népessége a legutóbbi (2011) népszámlálást követően 1259 volt, ami az elmúlt 20 évben folyamatos csökkenést mutat (2. táblázat). Napjainkban a fiatalok száma kifejezetten alacsony a községben, de szinte az egész térségben. Ennek oka a munkahelyhiány lehet, ami arra sarkallja a fiatalabb generációkat, hogy a budapesti agglomerációban keresnek leginkább munkahelyet, így vagy ingázókká válnak vagy teljesen maguk mögött hagyják az otthonukat közelebb költözve a belvároshoz. A 2011-es népszámláláson településen élők közül 432-en voltak foglalkoztatottak, ezen belül a naponta ingázó foglalkoztatottak aránya 72%. Ezek az adatok az egész Pásztói kistérségre jellemzőek, mindenhol alacsony a népesség és ehhez képest magas az ingázók aránya.

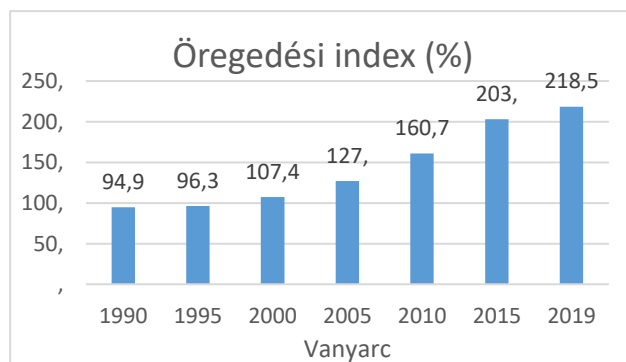

2. táblázat Vanyarc népességváltozásai 1870-2019-ig (forrás: nepesseg.com)

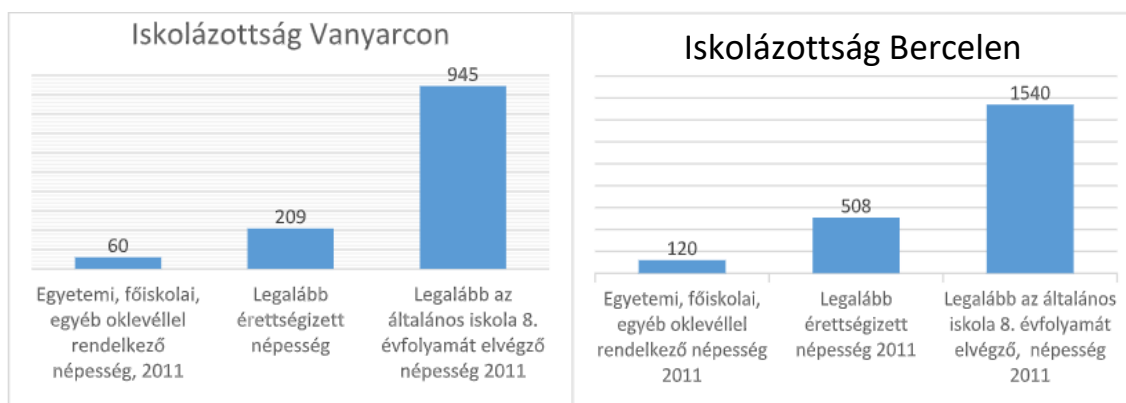
Az etnikumok megoszlása a következő, a magyar nemzetiségűek száma a legnagyobb, az ezt követő legnagyobb etnikum a szlovák nemzetiség, megközelítőleg 200-an élnek a településen, ami a népesség 15%-át jelenti majd a cigány és román nemzetiség is jellemző a település etnikai összetettségére. Ennek a történelmi háttere a 17. században, amikor a törökök visszavonultak csapataikkal, Vanyarc teljesen elpusztult és elnéptelenedett. Korábbi feljegyzések szerint a 16. század elején szlovák telepések érkeztek a faluba, ezt őrzi mai napig is a szlovákok jelenléte a községben.

A múlt század elején és közepén a község nagyrészt mezőgazdasági munkát látott el, ezt követően a század második felében kiszélesedtek a munkalehetőségek, így a környező városok nagyüzemei biztosították az állandó munkát (Csokigyár, Műszergyár, Ikarus) és természetesen az akkor még fénykorát élő Termelőszövetkezet (INT-04). A cigány lakosság jelentős része hasonlóan a szlovák és magyar nemzetiségekhez felhagyott az addigi foglalkozásával, ami legfőképp házépítés, vályogvetés és teknőkészítés volt, a jobb jövedelmet ígérő nagyüzemi munkák hatására. A rendszerváltást követően a munkalehetőségek határozottan beszűkültek az itt élők hátrányára. A vállalkozások száma napjainkig is meglehetősen kevés, a legnagyobb foglalkoztató a Községi Önkormányzat.

Az öregedési index a Pásztói kistérségben az egyik legmagasabb egész Nógrád megyében, ahol Vanyarc nagyjából középtájt helyezkedik el (3. melléklet). 5 éves bontásban jól kivehető a rendszerváltás utáni előregedés, az utóbbi harminc évben a duplája az öregedési index mint a 90-es években (3. táblázat). Ennek oka több szegmensből tevődik össze. A községből elvándorló fiatalok Budapest környezetébe költöznek, így jóval kevesebben vállalnak itt gyermeket. Emellett pedig magasabb a halálozások száma (178) az élve születésekével (114) szemben, ami ugyancsak arra enged következtetni, hogy egy jelentősen előregedő térségről van jelen esetben szó (INT-03).

3. táblázat: Vanyarc öregedési index (forrás: ksh)

4. táblázat Iskolázottság összehasonlítása Vanyarcon és Bercelen *(forrás: ksh)*

Az iskolázottság helyzetét tekintve egy Nógrád megyei településsel hasonlítottam össze Vanyarcot, az itt élő 1259 fő közül 945-en legalább általános iskolai végzettséggel rendelkeznek (4. táblázat). Az érettségivel rendelkezők száma óriási csökkenést mutat, a településen élők közül összesen 209 fő rendelkezik ezzel a végzettséggel. Az egyetemet vagy főiskolát végzett személyek száma 60 fő. Ez is arra enged következtetni, hogy a képzetebb réteg elvándorolt a faluból.

3.6 Infrastruktúra

Vanyarc megközelíthető Budapestről a 3-as főúton és az M3-as autópályán, Aszód településnél az M3-as autópályát vagy a 3-as utat elhagyva a 3129-es országúton, melynek minősége több helyen is kritikus. Ezen az úton egészen Balassagyarmatig jutunk, ezen kívül pedig a 3137-es úton megközelíthetjük Salgótarját.

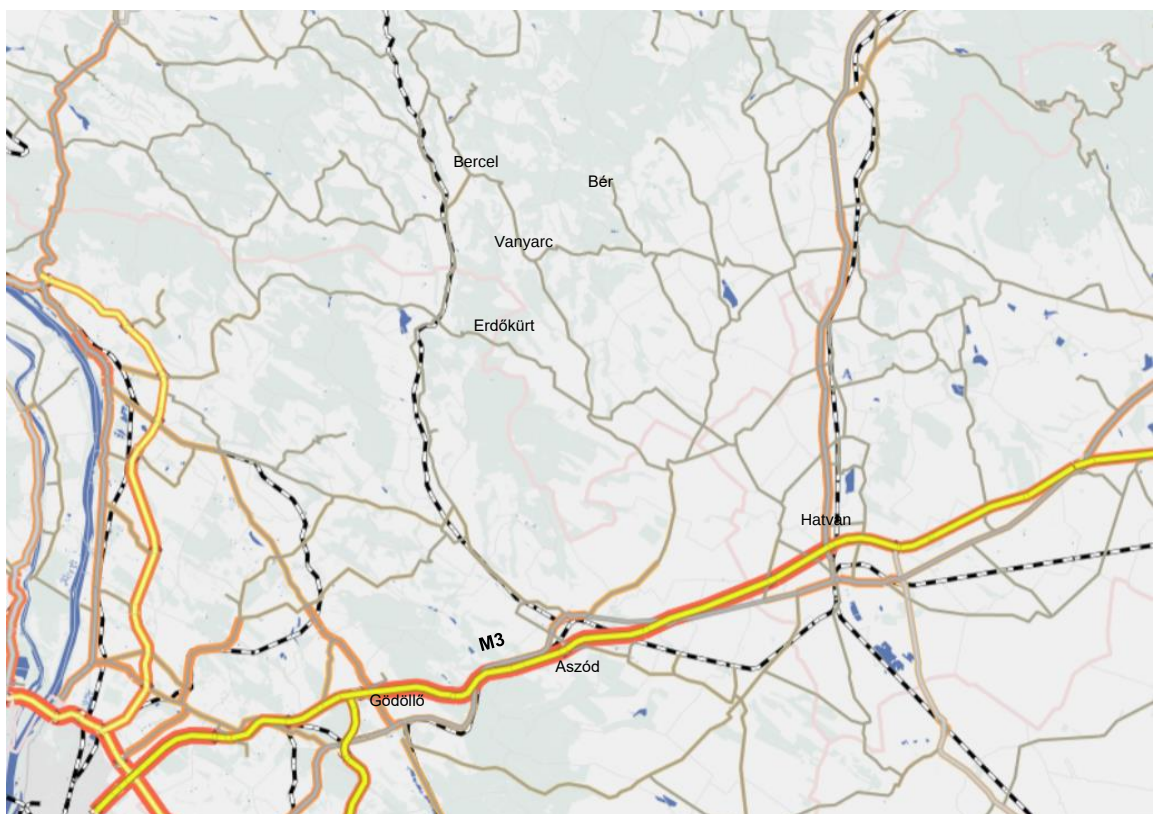
Vanyarcon összesen 496 a belterületi lakások száma. Az elmúlt években kiépítésre került a , az ivóvíz-, és a gázhálózat. A településnek egy óriási hiányossága a szennyvízelvezetés, sajnos ez még mai napig sincs megoldva a községben, de az önkormányzat tájékoztatója alapján ez 2022 tavaszán kezdetét veszi. Ezek a beruházások mind pályázat útján történtek. Továbbá kiépült a kábel tv, a telefonhálózat és a mobil telefonszolgáltatók hálózatai is lefedik a községet. Telepítésre került az eMagyarország pont, amely a Községi házban várja az idelátogatókat, internetezőket. Az elmúlt két év alatt sikeresen bevezetésre került a mobil kormányablak, ami Pásztó városából indul és szolgálja ki a kistérséget. 2008 óta Mozkönyvtár is használható a településen, melynek berendezéseit nemrég újították fel. A jövőbeni tervek közül ki kell emelni a szálláshelyek felújítását. Ez azért szükséges, mert az önkormányzat szeretné az idegenforgalmat és a határon átívelő lovas turizmust fellendíteni.

A településen 2022 őszétől elindul Nógrád megye első Waldorf általános iskolája, amely a hatalmas fejlődést eredményezhet. Ez ösztönözheti az itt maradást illetve hosszabb távon az ideköltözést a környező városokból. Vanyarcon jelenleg egy óvoda működik jelenleg, illetve egy általános iskola, melynek neve mai napig őrzi Veres Pálné hagyatékát.

A terület központjában található egy orvosi rendelő, ennek szomszédságában egy gyógyszerár, illetve védőnői szolgálat. A legközelebbi orvosi ügyelet Héhalmon fellelhető, ami Vanyarctól megközelítőleg 12 km távolságra helyezkedik el. Ezen felül pedig a legközelebbi kórház, Pásztón működik.

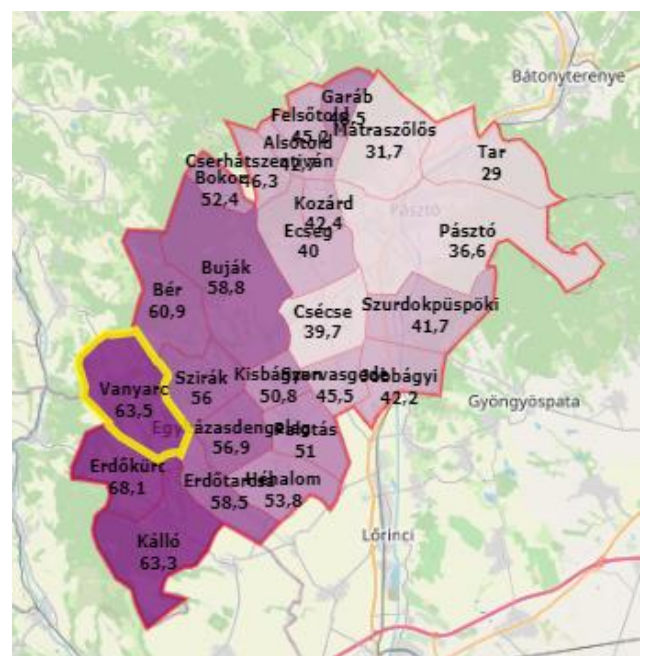
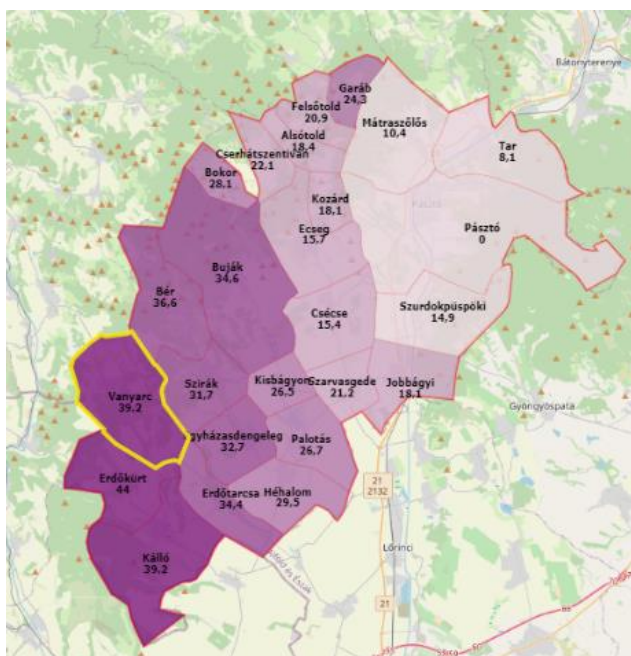
3.7 Regionális kapcsolatok

Vanyarc, Nógrád megye délkeleti részén fekvő település, a Pásztói kistérséghez tartozik. Földrajzi helyzete Budapesttől mindössze 70 km. A 6. ábrán látható, hogy a nagyobb autópályák és autótutak és főbb vasúti hálózatok elkerülik.

6. Ábra Vanyarc közlekedési hálózata (forrás: teir.hu)

Közlekedési kapcsolatok szempontjából rossz helyzetben van, hiszen a rajta keresztülhaladó 30129-es országút, Budapestről érkezve, az M3-asról lehajtva nagyjából 30 perc alatt közelíthető meg, 4 települést érintve, ami kifejezetten hosszúvá teszi a menetidőt. A terület határos Pest megyével, emellett pedig 5 területtel van közvetlen kapcsolata. A kedvezőtlen közlekedési viszonyok miatt a járásközpont, Pásztó, ahol magasabb szolgáltatások elérhetőek, gépjárművel közel 40 perc távolságra található a területtől, pedig mindössze 25 km a távolság a két település között. A megyeszékhelytől (Salgótarján) pedig 60 km távolságra található Vanyarc, ezt az utat közel egy óra alatt lehet megtenni, az M3-as autópálya és a 21-es út használatával. Vanyarc környező településein számos látnivaló található, É-i irányban a Szanda-vár romjai, ami az Országos Kék Túra egyik megállója, innen kilátás nyílik egész Nógrád-megyére, sok turista látogatja. Ettől K-re a Sasbérci kilátó az egyik kiemelt turistapont, ami Bujákon található. Bujáktól D-re haladva felfedezhetők az íves andezitoszlopok, ami meglehetősen ritka európai szinten is, így értelemszerű, hogy a Nógrád Geopark egyik kiemelt értéke ez a terület. Vanyarctól ez mindössze 7 km-re van és egy túraútvonal is segíti a környék felfedezését a két település között (7. ábra).

7. ábra Megyeszékhely és járásközpont megközelítése Vanyarcról (perc)
(Lechner tudásközpont)

4. Vanyarc ökoturisztikai értékei

Vanyarcon a turizmus szerepe jelenleg időszakos. Gazdasági szerepe marginális, kevés turista fordul meg a területen, ebből adódóan kevés pénz áramlik be. Legfőbb oka ennek, hogy a település a hagyományos turisztikai adottságokkal, (például fürdőhely, wellnessközpont, hegyvidék) nem rendelkezik. De az ökoturizmus térhódításával egyre több turista keres fel más fajta célterületeket. Vanyarc különösen kedvez az ökoturizmusnak, hiszen a terület meglehetősen gyengén iparosodott, de természeti értékekben kifejezetten gazdag.

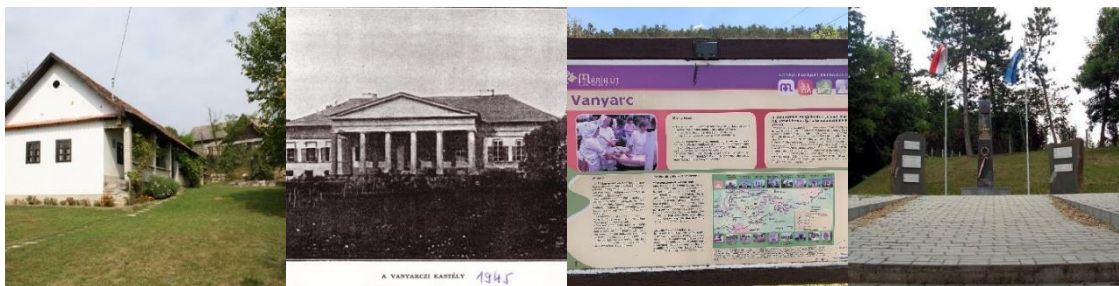
A községet a már korábban említett Vanyarc-patak osztja ketté, amelyet több kisebb híd köt össze. A faluban rejlő turisztikai adottságok napjainkban még nincsenek maximálisan kiaknázva de számos tényező adott ennek fejlesztésére. Elsősorban ezek a természetben rejlő adottságok. Ezek mellett a látnivalók is fejlődnek, amelyeket nemrég helyi értéktárba foglaltak össze.

4.1 Természeti és épített értékek

Vanyarc egyik legfontosabb látnivalója a Szlovák Tájház és Alkotóház (8. ábra), valamint a Viselettörténeti Babagyűjtemény (4. melléklet.) A hely különlegessége, hogy eredeti textíliák segítségével mutatja be a helyi népviseletet, ami már több mint 100 évre nyúlik vissza. Ezen felül pedig itt található Veres Pálné, a hazai nőképzés példás alakjának egykori kúriája. Az épületet és a 3 hektár hozzá tartozó területet a közelmúltban teljes körűen felújították, rendezték. A kertjében álló ún. Madách hársfa, amely alatt Madách Imre olvasott fel részleteket Veres Pálnénak, Az ember tragédiájából. A településen élők között pedig szárnyra kapott egy olyan legenda, miszerint a regényben szereplő Évát Veres Pálné pozitív alakjáról mintázta.

Vanyarcon jelenleg működik egy Ősmaradvány és kőzetkiállítás, ahol a bemutatott anyagok 90%-a Vanyarc 10 km-es körzetéből származik, ezek feltehetőleg 11-16 millió évesek lehetnek (INT-10). Láthatóak még többek között jégkori és bronzkori leletek is. A kiállítás előzetes egyeztetés után látogatható. A bemutatóterem meglehetősen szűkös, összesen 5-10 látogató fér el benne.

Vanyarcon áthalad a Mária Út, ami egy Közép-európai zarándokút, célja a kulturális és vallási értékek bemutatása (INT-06). A faluban létrehoztak egy zarándokoknak tervezett

Szlovák Tájház
(forrás:saját kép)

Veres Pálné Kúriája
(forrás:
gyöngghalászek.hu)

Mária-út
(forrás: saját kép)

Milleniumi
emlékhely (forrás:
saját kép)

8. ábra Vanyarc látnivalói

pihenőkertet. Ugyanakkor a közösség tagja a Palóc Út Kulturális és Klaszter Egyesületnek. Ehhez az egyesülethez több mint 50 település csatlakozott Nógrád és Heves megyéből, illetve a szlovák határon túlról is.

A község központi dombján található a Millenniumi Emlékpark (8. ábra), ennek szomszédságában pedig a közösségi rendezvények helye, a szabadtéri színpad, ennek környezetében pedig egy korszerű játszótér található. A községtől kb. 2 km-re Északra a Bercel felé vezető úttól kb. 600 méterre a Hraszti-dombon található egy földvár. A várat közel 20 méter széles gerinc köti össze a dombvonulattal. A vár dombja nagyjából 3 méterre emelkedik ki a környezetéből. A belső területe kerek, átmérője 15-19 méter, amit 2 méter mély árok és sánc vesz körbe. A várrom környezete részben füves, részben pedig sűrű bokor alkotja. Az északkeleti oldalon, ahol a Hraszti-domb csatlakozik a dombvonulathoz, megszakad az árok (5. melléklet). Itt volt a vár bejárata. A vár területén Árpád-kori és késő középkori cserepeket találtak (INT-07).

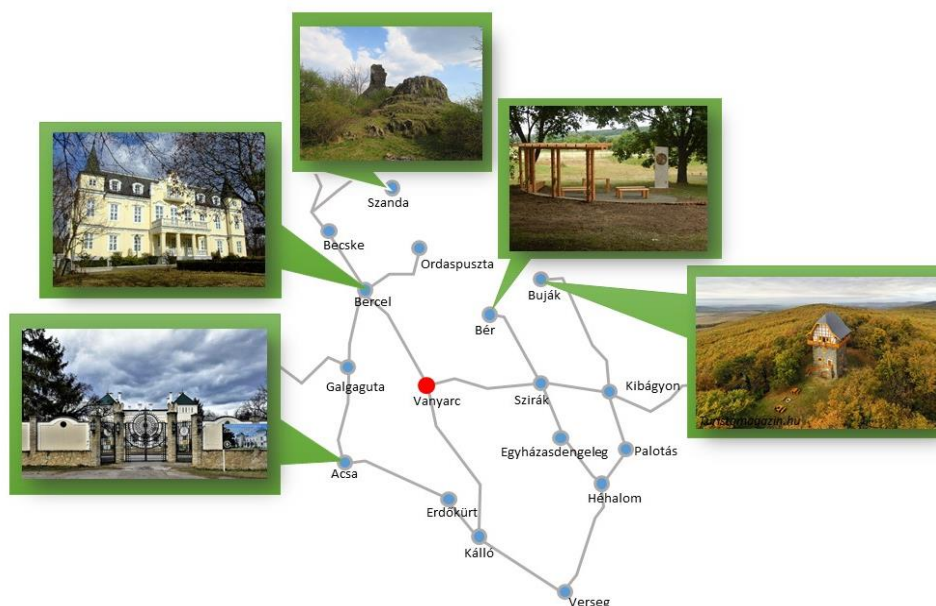
A területen nagy szerepe van a lótarásnak, ami az egész pásztói kistérségen belül Vanyarcon a legkiemelkedőbb. Ez nem csak a mezőgazdaságban fontos, hanem jelentős turisztikai szerepe is van. Lóska János országosan is elismert turisztikai és lovas szakember, aki 100 lovat tudhat a magáénak, erre megfelelő marketinggel és a szolgáltatások bővítésével megfelelő turisztikai attrakciót lehet építeni. Lóska János a Magyar Lovasturisztikai Közhasznú Szövetség elnöke, aki ország legnagyobb félvér tenyészetével rendelkezik. Nyáron lovastáborok, illetve más egyéb élménylovagláson vehetnek részt az ideérkezők.

Látnivalók Vanyarc vonzáskörzetében (9. ábra)

Vanyarc közvetlen szomszédságában található Acsa község, nevezetessége az Acsaújlaki kastély, amelyhez egy 6 hektáros kastélykert is tartozik. A francia rezidenciákat idéző saroktornyos kastély az eredeti berendezést megtartotta ám a szerkezetét teljesen megváltoztatták. A kastély a középkori várjellegét hangsúlyozza ki. Budapesttől mindössze 1 óra autóútra található. A kastélyban nagyobb kiállítások, esküvők, rendezvények és forgatások kapnak helyszínt, de hétköznap szabadon látogatható, idegenvezető kíséretében.

Észak felé haladva a Bercelen található Kállay-kastély, egy délnémet neogót stílusú épület, amely több mint 10 évig egy általános iskolának adott helyszínt, a helyi önkormányzat működtetésével. A kastélyt előzetes bejelentkezés után lehet látogatni, ezen felül pedig szintén rendezvények, esküvők és konferenciák helyül szolgál.

Tovább haladva, Béren található egy Mária kert, illetve Mária forrás, amely mindkettő érinti a Mária-zarándokutat. A Mária kert egy olyan park, amely az imádkozás helyszíne, egy közösségi tér, amely csoportos programok lebonyolításának ad helyet. Sokak szerint a Cserhát legszebb kilátóhelye a Szanda vár romjai, amelynek mára már csak a maradványai fellelhetők. Kiváló kirándulási cél, hiszen a vár romjai közel egy órás gyaloglás után érhetőek el 529 méter magason. Emellett a Bujákon található Sasbérci kilátó is egy remek kirándulóhely, de az oda vezető utat, autóval is meg lehet tenni.

9. ábra Látnivalók Vanyarc vonzáskörzetében (saját szerkesztés)

Egy kicsit messzebb, nagyjából 15 km-re található a méltán híres hollókői vár, illetve Magyarország egyetlen olyan faluja, amely szerepel az UNESCO világörökség listáján. Nem utolsó sorban pedig a Felsőtoldon nemrég épült Isten Tenyere kilátó (10. ábra), ami egy modern stílusú fából készített turistalátványosság. A Cserhát vonulatai között található Szár-hegy, melynek csúcsán található a kezét formáló kilátó. Ami a szemünk elé tárul egyrészt a tágas panoráma, másrészt szinte érinthető közelségben nézhetjük Farkaskútvölgy elszórt épületeit.

10. ábra Isten tenyere kilátó (saját kép)

4.3 Hagyományok a térségben

Palóc kultúra

A szakdolgozatom középpontjában álló Vanyarc kultúráját és hagyományait a palóc népesség formálta. A palócok a Mátrától és Bükkötől Északra fekvő Ipoly-völgye és Nógrádi-medence egykori parasztsága (INT-08). A „Palócföld” lakóit leginkább a folklór közös sajátosságai kötik össze, mint például a 20. század első felében is fennmaradt nagycsalárendszer és az azt tükröző településszerkezet, valamint a kétféle „a” hangot használó nyelvjárás. A területemen a néprajzi gyűjtések igen gazdag és egyedi kultúrát hoztak felszínre. Kiemelkedően gazdag a hiedelemvilág, a lakodalomhoz és a jeles napokhoz kapcsolódó szokások. A palóc népcsoport gasztronómiája is különleges országon belül is. A palócok táplálkozásában nagy szerepe volt/van a különféle kásából, lisztből készült ételeknek.

A Palóc kultúra elengedhetetlen eleme a gasztronómia, ami igen színesnek mondható a térségben. Ennek köszönhetően rendezik meg minden évben a Haluska fesztivált, ahol a látogatók megkóstolhatják a szlovák eredetű sztrapacskát és más egyéb nemzeti ételt. A rendezvényt szeptember elején tartják, a legtöbb idelátogató egy napos programként veszi ezt a rendezvényt igénybe, ahol a gyerekeknek táncbemutatót tartanak palóc öltözetben, a felnőttek pedig betekintheznek a sztrapacska főzés rejtelseibe. A főzni vágyók a sztrapacska főzésben megmérettethetik tudásukat, a vendégek pedig végig kóstolhatják a jobbnál jobb haluskákat. Több kísérőprogrammal is bővítették a programot, valamint a kulturális programok is helyet kapnak a rendezvényen is. Kiállítások, kézműves foglalkozás, vásárok, sétakocsikázás és egyéb szórakoztató folklór programok várják az idelátogatókat.

Az építészetében is különleges község magában hordozza a palóc parasztházak jegyét is. A népi építészetben belül több táji, etnikai vonás megjelenik a palóc lakóházakban. A palóc építészetre jellemző utcafrontra néző homlokzat háromszögbe zárt részének, az oromzatnak az anyaga és a díszítésmódja is sajátos. Illetve a 19. századtól elterjedt a kőoszlopos tornác (6. melléklet) és a belső tüzelésű kürtővel ellátott kemence, később ebből alakult ki a búbos kemence. A parasztházakban általában lakószoba, pitvar és kamra volt megtalálható. Az udvar legnagyobb és gazdaságilag legfontosabb építménye a csűr és a pajta volt. A palóc bútorok jellegzetes darabjai az ülő-, vagy tároló alkalmatlóságok (lóca, vizesszék, stb.). A tornyos ágyak, a díszes faragott szekrények, vagy az ácsolt, festett ládák, a nagyfiókos, úgynevezett terpeszlábú asztalok ugyancsak a palóc lakásberendezés régi emlékei (INT-08).

4.4 Szálláshelyek Vanyarcon

Vanyarc bel és- külterületét tekintve összesen három szállásadó hely üzemel, ebből kettő idényszerűen. Az egyik a Polgármesteri hivatal tetőterében kialakított turistaszállás, ezt nagyrészt a Mária úton zárandoklók veszik igénybe. Ez egy 30 férőhelyes szállás, közös fürdővel és illemhelyiséggel. A turistaszállás május 1-jétől október 31-ig üzemel.

A másik szálláshely (11. ábra) egy magántulajdonú vendégház, 10-12 fő fogadására alkalmas. A vendégház a 19. század első felére jellemző korhű berendezéssel rendelkezik. A település szerkezetébe kiválóan illő, palóc parasztház, illetve ennek több része teljesen átadja a falu életvitelét és kultúráját. Az idelátogatók 3 féle apartman közül választhatnak,

a kerthelységben van lehetőség sütögetésre, ezen felül pedig található még egy fedett helység, grillsütővel.

11. ábra Kemencés vendégház *(saját kép)*

A harmadik szálláshely a nemrégiben felújított és megnyitott Veres Pálné (Beniczky) Kastély, amit nagyobb rendezvények lebonyolítására hoztak létre. A klasszicista stílusban újra gondolt kastély négy hálószobával rendelkezik, ezeknek mindegyike konyhával és saját fürdőszobával rendelkezik, emellett pedig fürdődézsza és sütögető is rendelkezésre áll a szállásra érkezőknek. A kúria minden helyisége korhűen felújított. A birtokot, több vadász és erdő –terület veszi körbe így nem csak a túrázók, de a vadászok is igénybe vehetik a szállást. A kúria rendezvények esetén 40 fő befogadására alkalmas, elszállásolni pedig maximum 10 főt képes. A kastélyt önállóan is ki lehet bérelni, de van lehetőség csak egy-egy apartman kibérlésére is.

Szálláshelyekre vonatkozó jogi szabályozások:

- 110/1997. (VI. 25.) Korm. rendelet a magánszálláshelyek idegenforgalmi célú hasznosításáról
- 136/2007. (VI. 13.) Korm. rendelet a falusi és agroturisztikai szolgáltató tevékenységről

A szobák méretére vonatkozó előírások:

a) egyágyas: legalább 8 négyzetméter,

b) két-vagy több ágyas: legalább 12 négyzetméter, harmadik ágytól ágyanként további 4 négyzetméter,

c) legmagasabb ágyszám: szobánként 4 ágy, gyermekek számára emeletes ágy használata is megengedett (INT-08)

A Teir interaktív elemzője segítségével lekérdeztem a szállásokra, és vendégekre vonatkozó adatokat. Ebből körvonalazódott a kereskedelmi és magánszálláshelyeken megforduló vendégek száma, ami 346 fő. Továbbá a vendégéjszakák száma a szálláshelyeken 826, ami a környező községekkel szemben kifejezetten alacsony. Szirákon és Bujákon a vendégéjszakák száma meghaladja a 2.000-et. Ami viszont egyértelműen kivehető az összegyűjtött adatokból, hogy a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma Vanyarcon és a környező településeken is 0. Ez azért meglepő, hiszen a Közép-Európai Mária út, Vanyarcot is érinti, de ezekből az adatokból kiderül, hogy nem a területen szállnak meg a zarándoklók. Ebből következik, hogy a terület semmilyen formában nincs is felkészülve külföldi turisták fogadására, illetve a későbbiekben ezt figyelembe fogom venni a javaslataim kialakítása során.

4.5 A célcsoportok és igényeik

Ahhoz hogy megfelelő képet kapjak a területre érkezők vagy átutazók igényéről, készítettem egy táblázatot, amiben sorra vettem a célcsoportokat. Ehhez társítottam az igényelt ökoturisztikai vonzerőket és az erre ráépülő egyéb kiegészítő szolgáltatásokat. A legfontosabb, hogy a célcsoportokra szabott tartózkodási időbe minél több élmény és szolgáltatás férjen bele. Az első célcsoportba, az átutazókat vettem alapul, itt fontos megjegyezni, hogy a turisták ezen csoportja leginkább a nagy, szembetűnő attrakciókat részesíti előnyben. Az átutazók leginkább a területen csak áthaladó turistákat foglalják magukba, akik egy messzebbi cél eléréséhez mennek át a területen. A lehetséges úticélok a regionális kapcsolatokból adódóan leginkább a község környező, leginkább az Északi határ mentén fekvő települések. A Sasbéri-kilátó, vagy a Szanda vár romjai, esetleg a már említett Isten tenyere kilátó, ami Hollókő egy újabb látványossága. Ez a turistatípus leginkább 1-2 órára áll meg a területen, megnézni a híresebb attrakciókat esetleg ajándékboltban vásárol, vagy betér egy vendéglátóhelyre, oda vagy visszafele. A második turistatípus, az iskolások, erdei táborba utazók, koruk 10-16 év között van. Számukra a legmegfelelőbb szolgáltatás valamilyen biztonságosan kiépített, de ezzel párhuzamban izgalmas program, ami az oktatásukat is színesíti. A fókuszban a tanulás áll, vagy a

környezeti nevelés, emellett pedig fontos, hogy megfelelő szálláshely biztosítva legyen számukra, ami költséghatékony. Tartózkodási idejük változó, 1-5 nap. Kiemelt szempont ezen felül, hogy a tanulók megfelelően megismerjék a területet, mind kulturális, mind természeti környezetben, ehhez pedig elengedhetetlen egy képzett idegenvezető.

Az ezt követő célcsoportot, az érdeklődők igényei szerint alakítottam ki, ami legfőképp a természetjáráshoz kapcsolható. Itt nagyrészt kisgyerekes családok, baráti társaságok jelennek meg, akik számára a természetben eltöltött idő a fő attrakció. Leginkább a hétvégéken, ünnepnapokon számhatunk az érkezésükre. A tudományos érték itt közepes, inkább a kikapcsolódás a cél. Kiemelten fontos, hogy a szolgáltatásokat ez a csoport is maximálisan elvárja, valamilyen hagyományos formában, tartózkodási idejük leginkább egy napra tehető. A következő csoport a természetfigyelőket foglalja magába, ahol kiemelten megjelenik a tudományos igény és fontos számukra a turistáktól minél jobban való elszigeteltség. Lehetnek madarászok, madarászok, akár hobbi vagy hivatásszerűen. Igényeik meglehetősen alacsonyak, mind szolgáltatások, mind a jellemző turistaattrakciók tekintetében. Tartózkodási idejük kb. 3-6 nap, ami a megfigyelésre épül, ezért hát ez a csoport tölt itt a legtöbb időt, számukra egy kemping vagy turistaszállás kielégítő lehet. Az utolsó célcsoport talán a legspecifikusabb, hiszen az előző fejezetekben említést tettem a Közép-európai zarándokútra, a Mária-útra, ami keresztülhalad a területen. Számukra a legfontosabb látnivalók a templomok, illetve kápolnák és a területen működő Mária-kert, amit a zarándoklók számára hoztak létre pihenőhelyként. A legfőbb szempont, hogy a szálláshelyek és az alapvető szolgáltatások a fő út mentén legyenek megközelíthetők. Tartózkodásuk esetenként lehet akár 2-3 nap, de legtöbb esetben vagy csak kizárólag áthaladnak a területen vagy legfeljebb 1 éjszakát töltenek itt. A térség 5 fő célcsoport típus számára tud megfelelő ökoturisztikai célterületként szolgálni. Ezt egy táblázatba gyűjtve ábrázoltam (5. táblázat).

Célcsoport neve, rövid leírása	Igényelt ökoturisztikai vonzerők	Elképzelhető kiegészítő vonzerők	Szolgáltatások	Várható tartózkodási idő
ÁTUTAZÓ Budapestről szgk.-val érkező, vagy nagyobb városokból átutazók.	Az út mellől elérhető, gyalogosan, vagy szgk.-val könnyen megközelíthető attrakció. Tudományos igény alacsony.	Nagy, látványos attrakciók	Magyaros, hagyományos étkezés, hungarikumok vásárlásának lehetősége	1-2 óra
ISKOLÁK, ERDEI TÁBOROK Budapesti és a környező nagyvárosokból érkező táborozók.	Biztonságosan kiépített, de kis kalandra, játékos oktatásra, lehetőséget adó attrakciók. Tudományos igény közepes.	Fiatalok számára is érdekes történelmi vagy néprajzi attrakció.	Olcsó, megbízható szolgáltatások Ifjúsági szállások	1-5 nap
ÉRDEKLŐDŐ A természeti értékek iránt érdeklődő döntően családi turisták.	Biztonságosan kiépített, önálló megfigyelésre alkalmas attrakció. Tudományos igény közepes.	Táji, építészeti, rurális értékek, amelyek eltérőek a külső területek (Bp.) jellegétől.	Helyi jellegű étkezés vagy (pl. szabadtéri sütőgető) biztosítása Közepes árfekvést is el tud viselni.	1 napos program
TERMÉSZETFIGYELŐ Vadászok, madarászok bel és- külföldről	Turisták előtt elzárt terület, tudományos igény magas.	Nincs	Alapvető szolgáltatások, kemping	3-5 nap
ZARÁNDOKLÓK Mária-úton zárandoklók	Kápolnák, templomok, természeti értékek elérhetősége	A kijelölt út közelében, alkalmi szállás biztosítása	Alapvető szolgáltatások, turista szállás, kemping	1-2 nap

5.Táblázat Célcsoportok és igényeik (saját szerkesztés Sárköz Térségfejlesztő Egyesület alapján)

4.6 Vonzerők értékelése

Az 5. táblázat alapján feltártam az ökoturisztikai célcsoportokat, illetve a kialakult igényeiket. A vonzerők felmérését a mellékelt táblázat tartalmazza az alábbiakban, amely az 5. táblázatban megjelent, a fő célcsoportokat, a promóciós szempontból leginkább megfogható jellemzőket és a **kihasználást korlátozó** tényezőket vezettem le:

Név	Célcsoport	Jellemző érték	Korlátozó tényező
Millenniumi Emlékpark	Iskolások, érdeklődők, átutazó	történelmi érték	Nem állítja meg a turistát hosszabb időre, nincs marketing, kiegészítő termék, infrastruktúra hiányosságai
Dessewffy-Bánffy kúria	Iskolások, érdeklődők	kulturális érték	nincs aktív attrakció
Veres Pálné Kastély	Vadászok, természetfigyelők, érdeklődők	kulturális, rekreációs érték	kevésbé ismert
Tájház	Iskolások, érdeklődők, zárandoklók	kulturális, tradicionális érték	egyhangú termék, szuvenír vagy ajándéktárgy hiánya
Viselettörténeti Babamúzeum	Iskolások, érdeklődők,	kulturális, tradicionális érték	rossz infrastruktúra
Ösmaradvány és kőzetkiállítás	Természetfigyelők	helytörténeti érték	szűk érdeklődési kör
Tojáspatkoló Múzeum	Iskolások, érdeklődők, átutazó	kulturális, kézműves érték	kevésbé ismert
Lóska János magánménése	Iskolások, érdeklődők, természetfigyelők	természeti és aktív rekreációs érték	nincs szálláshely, nincs marketing
Vanyarci erdő és patak környezete	Iskolások, érdeklődők, természetfigyelők	természeti érték	kitáblázatlan, turista jelzések hiányosak
Haluska fesztivál	Érdeklődők	gasztronómiai érték	egy nap egy évben

6. táblázat Vonzerők értékelése

5. SWOT analízis

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- szép változatos természeti környezet - túrázásra, kerékpározásra, lovaglásra alkalmas - hagyományos falusi településkép - fennmaradt építészeti hagyományok - élő nemzetiségi hagyományok - hagyománya van a kézművességnek - csendes kistelepülés - kulturális célú utazások évszaktól függetlenek	- kevés falusi vendéglátó - a tájház és a kisebb múzeumok, kiállítások nem rendelkeznek garantált nyitvatartási idővel - turisztikai szolgáltatások hiánya - komplex turisztikai termékek hiánya - marketing tevékenység hiánya - külföldi vendégkör hiánya - falusi vendéglátók képzettségbeli hiánya - kevés rendezvény - hagyományok népszerűsítésének hiánya - kihasználatlan természeti adottságok - fejletlen infrastruktúra - lovasturizmus kiaknázatlansága - előregedő társadalom - munkaerő és munkahely hiány - értelmiségi elvándorlása
Lehetőségek	Veszélyek
- ökoturizmus erősödése - természetközeli utazások népszerűbbé válása - egészségturizmus erősödése - lovasturizmus iránti érdeklődés növekedése - környezeti nevelés meghatározóbb szerepe	- anyagi erőforrás hiányában elmarad a területfejlesztés - képzetlenség az elvándorlások miatt - marketinges értékesítés hiánya - falusi turizmusért felelős szervezet összefogásának hiánya - hagyományok megőrzése, továbbvitele hátrébb szorul

7. táblázat Swot analízis (saját szerkesztés)

6. Tájhasználati konfliktusok

A jelenlegi tájhasználati konfliktusok erőteljes befolyással vannak a táj szerkezetére, illetve a szakdolgozatot is meghatározó turisztikai érdekekre. Ahhoz, hogy egy biztos alapokon álló ökoturisztikai fejlesztés létrejöjjön elengedhetetlen, hogy megvizsgáljuk az aktuális tájhasználati konfliktusokat.

6.1 Fejletlen infrastruktúra

A település nem rendelkezik közcsatorna hálózattal, ami alapvetően az egész Pásztói kistérségre jellemző. Ez hátráltatja a turisztikai szolgáltatások kialakulását. Továbbá kiemelt konfliktus az úthálózatok fejletlensége, rossz minősége. A területre autóval, vagy szervezett buszos járással lehet eljutni. Vonat illetve más kötöttpályás jármű nem közlekedik a területen. A Budapestről érkezők egyféleképpen tudják megközelíteni a települést, mégpedig az M3-as autópályáról Aszódnál letérve a 3129-es országúton. Ez egy kanyargós rossz útburkolattal rendelkező út (7. melléklet.) Számos vadállatgázolás és baleset történik ezen a több mint 15 km-es szakaszon. Aki nem jártas a területen, könnyen elveszíti a biztonságérzetét ezen az útszakaszon haladva. A területen élő munkaképes korú felnőttek kénytelenek a mindennapos ingázásra. A dolgozatomban már említett értelmiségi fiatalok elvándorlása a területéről, megnehezíti a közösség életét. Az alacsony képességű munkaerőre épülő iparágak leépülnek, külföldre költöznek, ezzel is megnehezítve a maradást.

A közlekedési infrastruktúra helyzetét erősen befolyásolja a kerékpárutak megléte és ezeknek hálózata. A korábbi évek kerékpárfejlesztési beruházásai legtöbb esetben rendszertelenül jöttek létre, nem alkotnak egy összefüggő hálózatot. Nógrád megyében egyelőre összefüggő kerékpárút hálózat még nem alakult ki az évek során, illetve a megépült kerékpárutak nem alkotnak egybefüggő hálózatot, az egyes szakaszok a nagyobb városok térségében jöttek létre lokális jelentőséggel. Így tehát területen nem halad át kerékpárút, sem a környező településeken. A 12. ábra mutatja, hogy a kerékpárutak egyike sem érinti Vanyarc területét, így ezzel nincs biztosítva semmilyen átfedés Aszóddal vagy Pásztóval. Mint látható Vanyarc és környező települések, sziget szerűen elhatárolódnak a kiemeltebb utak elől, ami nehezíti a kerékpáros közlekedést, ezzel kevesebb lehetőség adódik a terület megismerésére, felfedezésére. Alapvetően a területet nem Budapesttel kellene összekapcsolni, hanem inkább a közelebbi regionális gócpontokkal, mint például Aszód vagy Pásztó.

6.3 Vanyarci patak rendezetlensége

A Vanyarci patak a Cserhátban ered és a település É-i határában ér a településre. A patak külterületi szakaszokon halad át főként mezőgazdasági hasznosítású területeken. A patakmeder burkolatlan jelenleg, ami egy pozitív tulajdonság lehet, hiszen a természetes élőhelyek mind az állatoknak mind a növényeknek megfelelőbb lehet, de a Vanyarci patak esetében ez nem egy pozitív tulajdonság. Nincs megfelelően biztosítva a víz gyors lefolyása, ugyanis sok esetben törmelékek, fák és kisebb hidak, átkelők nehezítik a patak lefolyását. A meder majdnem mindenhol kiegyenesített, kimélyített keskeny trapézmeder. A rézsűk meredek és gazosak. Az intenzív gyomosodásnak oka a fás zóna hiánya (13. ábra)

13. ábra A Vanyarci patak jelenlegi állapota *(saját kép)*

7. Turisztikailag hátráltató konfliktusok

7.1 Lovasturizmus lehetőségeinek kiaknázatlansága

A szakdolgozatomban már említésre került az érintett terület lótarással kapcsolatos jelenlegi helyzete. Ez térségi, de akár megyei szinten is jelentős. A lovassport, és a lovas természetjárás még gyerekcipőben jár hazánkban. Költségvonzatai miatt nem alakult ki olyan széles igénybevétel, mint például a gyalogos, vagy kerékpáros közlekedés. Alapjaiban véve, kevés lehetőség adott azok számára, akik hobbi szinten vagy élményszerzés céljából szeretnének lovagolni. A területen található egy ménes, Lóska János magánménese (8. melléklet), ami az ország legnagyobb és legeredményesebb félvér

tenyésztete (INT-09). A ménes ugyan nyáron szeretettel fogadja az ide látogatókat, nincs egész éves programcsomag, ami idevonzza a turisták zömét, inkább a sportszerűen lovaglók körében népszerű. A lovasprogramokra 20 belovagolt ló áll rendelkezésre. A táji adottságok nincsenek megfelelően kihasználva, nincs vezetett lovastúra az erdőben vagy a réteken. Ekkora állománnyal több látogató vonzható be. A probléma forrása a marketing csatornák hiánya. A lovardának nincsen semmilyen közösségi média felülete, a nyitvatartási időt egy felületen sem lehet megtekinteni, kevés az elérhetőség. Negatív tényező ezesetben a turisztikai szaktudás hiánya is, ami alapvetően meghatározná a vállalkozást, illetve a szakképzett munkaerőhiány, hiszen az egyidőben történő lovastúrák, lovasoktatás több képzett embert igényel. Továbbá az is nehezíti az előbb említett munkaerőhiányt, hogy a település vonzáskörzetében nincsen megfelelő oktatóhely, képzérendszer. A szakmához szorosan kapcsolódó egyéb szakágak (pl.: szíjgyártó, kovács, bőrműves) oktatására nagyon szűk a lehetőség. Mindezek mellett pedig fontos hátráltató tényező még a szálláshelyek és egyéb szolgáltatások teljes mértékű hiánya. Az adott lovarda környezetében nincsen vendéglátóegység, se szállásadóhely, ami így nem nyújt lehetőséget akár több napos tartózkodásra. A vidékies környezet is problémákat hordoz magában, hiszen az ott lakók nem minden esetben fogadják el a lovasok jelenlétét. A községben élőkkel beszélgetve, akik tereplovagláson rendszeresen részt vesznek, számos esetben konfliktusba kerültek a gépjárművezetőkkel. Még a szabályos útszéli közlekedés is nehezíti az adott felek helyzetét. A lovasok ezen okból kifolyólag nem érzik magukat biztonságban. Ezek alapján kijelenthető, hogy a turisztikai növekedéshez szükség van olyan érdekelttségű szolgáltatókra, akiknek fontos a biztonságosabb és lovas barát környezet.

7.2 Turistautak minősége és a tanösvények, tematikus utak hiánya

A már előzetesen említett Mária zarándokút keresztülhalad a településen, ezen kívül pedig egy turistaúttal találkozunk a területen, ami Vanyarc és Bercel között helyezkedik el (9. melléklet). A turistajelzések számos helyen kopottak, így nehezen értelmezhetők. A 14. ábrán jól látható, hogy az egykori turistajelzések már fel sem ismerhetők, itt például a Mária-út egyik jelzőoszlopán már nincs meg az embléma.

A település külterületén elhelyezkedő erdők számos természeti értékkel rendelkeznek. A vanyarci-patak által kettéosztott területen az élővilág igencsak színes. Rendkívül sok bemutatható érték található a háborítatlan területen, ezzel szemben nincs kialakított

tanösvény vagy tematikus út. A település szomszédságában sem található tanösvény, nincsenek ismertetőtáblák, ennek oka az országos és a helyi védettség hiánya.

14. ábra Turistaút jelzéseinek hiánya *(saját kép)*

7.3 Turisztikai szuprastruktúra hiányosságai

Az előző fejezetekben megvizsgáltam a területen működő szállásokat, itt viszont szeretném elemezni a további szolgáltatások hiányát. Vanyarcon jelenleg nem működik vendéglátóhelység és a 15 km-es vonzáskörzetében összesen két vendéglátó egység üzemel, Bercelen a Rózsakert Fogadó illetve a Malom Udvar étterem Béren. Az ide látogatók tartózkodási idejét ez jelentősen befolyásolja, hiszen aki a fővároshoz közel szeretne természeti környezetben kirándulni, nagy valószínűséggel olyan helyet választ, ahol van lehetőség étkezésre, esetleg szuvenir és ajándéktárgyak vásárlására.

A palóc kultúra jellegzetes gasztronómiai értékei nincsenek kihangsúlyozva, így az ideérkezők nem egy komplex élménnyel távoznak, hiszen nincs hozzáadott érték, csupán a természet közelsége, ami alapvetően elég lehet, de így a tartózkodási idő nem haladja meg az 1-3 órát. Az iskolai erdei táborok szervezését is megnehezíti a szálláshelyek, illetve a vendéglátóhelységek hiánya. A turistaszálláson nincsenek különálló szobák így elhelyezésük kizárólag koedukáltan történhet, ez pedig sok helyzetben kizáró tényező. Így az elszállásolás és az étkezési lehetőségek hiányában, a többnapos tartózkodás nem lehetséges.

Turisztikai szempontból fontos kialakítani egy komplex termékcsomagot, ami magába foglal olyan adottságokat, amik attraktívvá teszik a települést és magát a térséget egyaránt. Ez a településen abszolút nem kiforrott, ami sok esetben nehezíti a terület turisztikai „értékesítését”. A szállások és vendéglátóhelyek hiánya alapvető probléma, de ehhez szorosan kapcsolódik a település és a térség színes kultúrájának és természeti értékeinek elhanyagolása. Illetve egy létező és működő alapszolgáltatás mellett elengedhetetlen valamilyen kiegészítő élmény. Ez lehet valamilyen sportolási lehetőség, kulturális esemény, gasztronómiai esemény vagy más egyéb szórakozásra, kikapcsolódásra szolgáló program. A belföldi turisták egyre nagyobb hányada érdeklődik a hagyományok, kulturális értékek, esetleg a falusi emberek fennmaradó szokásait tükröző mindennapok iránt. A fő probléma ebben az esetben, az, hogy az alap adottságok kihasználatlanul maradtak. A szép természeti környezet, a hosszú múltra visszatekintő hagyományok és kulturális értékek önmagukban nem elegendőek, ha nincsenek megfelelően kiaknázva, nincs erre építkező turisztikai termék, így az ide látogatók számára nem fogadóképes a település.

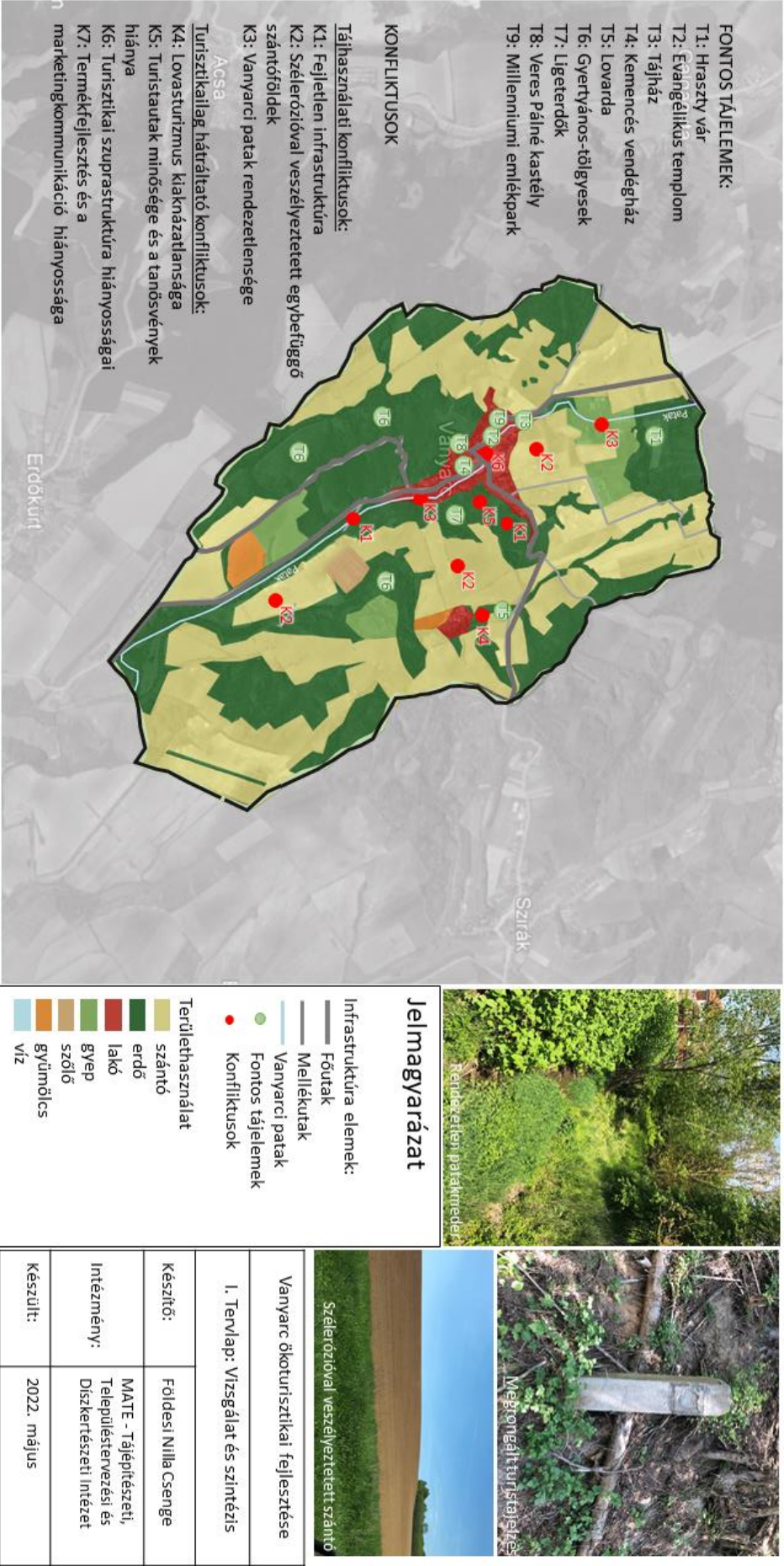
7.4 Termékfejlesztés és a marketingkommunikáció hiányossága

A marketingtevékenység hiánya az egész Észak-Magyarországi régióra ráróható, ami az anyagi háttér végett alakulhatott így az utóbbi években. Marketingtevékenység céljából a község saját weboldalt használ, ezen felül pedig a legelterjedtebb médiaplatformot a Facebook-ot, amelyet a település vagy szolgáltatások népszerűsítésére, információk átadására, illetve a közösségépítésre használnak. Ezek azonban, nem mindig aktuálisak, sokszor nincsenek frissítve az események, nehéz rájuk találni az interneten, emellett pedig nem szolgálnak elegendő információval. Vanyarcon a Szlovák Tájház és Babamúzeum, sok magyar és szlovák turistának, illetve iskolás diáknak nyújthatna érdekes kikapcsolódási, tanulási élményt, hogy jobban megismerjék a palóc hagyományokat, a népviseletet. A Tájháznak nincs saját weboldala, a község weboldalán találunk róla egy rövid ismertetőt, de nincs megadva nyitvatartás, nincsenek árak feltüntetve. Nehezen lehet rátalálni az interneten, közösségi média oldalakon nem szerepelnek, így semmilyen betekintést, vagy kedvcsinálót nem kapunk, ezzel pedig más települések magasabb szintű médiatevékenysége könnyebben csalogat be turistákat.

7.5 Meglévő vonzerők arculatának fejletlensége

A vanyarci Szlovák Tájháza, illetve a Tojáspatkoló múzeumot is egy kis mellékutcán lehet kizárólag megközelíteni, a főúton egy rossz minőségű, régi tábla látható, ami jelzi, hogy merre található a tájház de ez már meglehetősen elavult. A tájház nem értékesít szuvenírt, ajándéktárgyakat, mint már korábban említésre került, nincsen az interneten megadva nyitvatartási idő, csak előzetes bejelentkezés alapján látogatható.

A Millenniumi emlékpark kifejezetten kopár, natúr, nincsenek növény kiültetések, ami emelhetné az élményt. Térkövezett úton csak egy oldalról lehet megközelíteni, ezért a két másik bekötő út ki van taposva, ami vizuálisan nem kedvező. A Millenniumi emlékpark szomszédságában található egy játszótér, ami már több mint 20 éves, így az eszközei fából készültek, ami kifejezetten illik a környezetébe de korszerűtlenek, megrongáltak és, ami a legfontosabb egyáltalán nem biztonságosak. A nagy területen továbbá kevés játszótéri elem található meg, nincsenek újítások, nincs burkolt felület vagy növénykiültetés, ami nem mutat kellemes összképet.

15. Ábra Vizsgálat és szintézis tervlap (saját szerkesztés)

8. Tájhasználati konfliktusokat feloldó javaslatok

Az 6. fejezetben feltárt konfliktusokra egy komplex, a lehetőségekhez mérten a legoptimálisabb javaslatokat dolgoztam ki. A legfőbb cél a település ökoturisztikai arculatának javítása és fejlesztése, emellett pedig a környező településekkel összekapcsolva egy komplex turisztikai termék létrehozása.

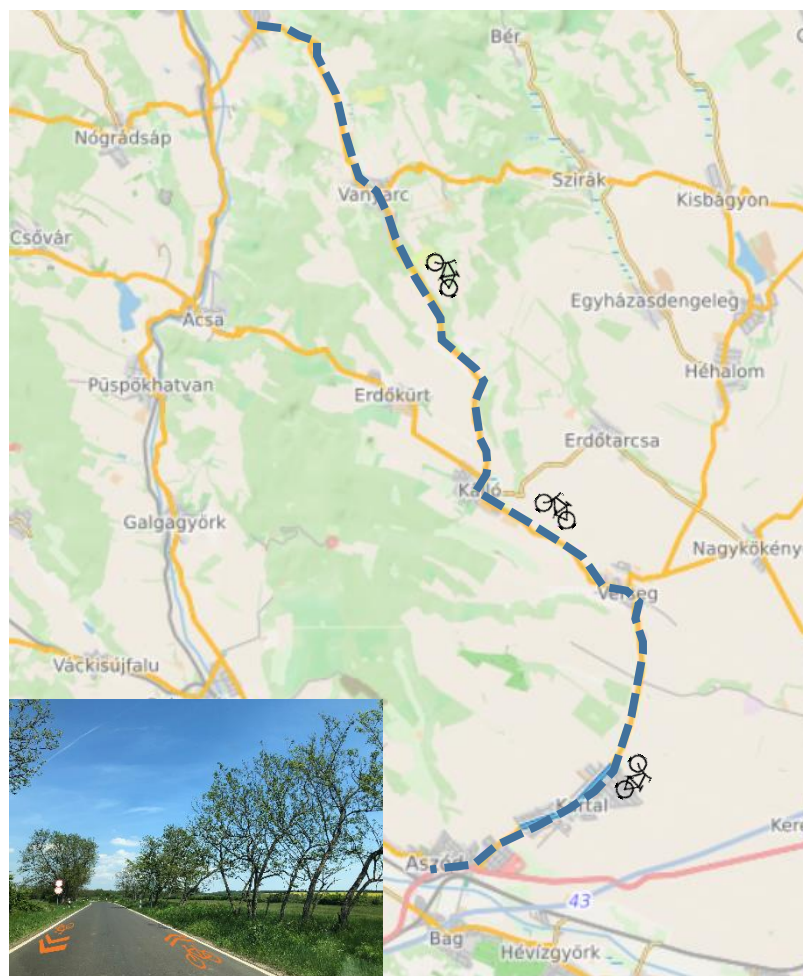
8.1 Távolsági autóbuszjáratok, kerékpárutak bővítése

Az elsődleges szempont a terület megközelítésén könnyíteni és a fővárosból is elérhetővé tenni. Javaslom, hogy centrikusan bővüljön a területre beérkező távolsági buszok száma. A területre kizárólag Pásztóról lehet, ami nem biztosít elegendő lefedettséget. Javaslom a távolsági buszok indulását Aszódtól egészen Bercelig, amely érinti Vanyarcot továbbá Kartalt, Verseget és Kállót. A településeken már található buszmegálló, így ezekre már nincs szükség. Ezzel a módosítással térségi szinten előrelépés jelentkezik majd. A munkaképes korú felnőttek számára elősegíti a helyzetet, ha nem személygépjárművel kell mindennap megtenni ezt az adott távot, hanem az erre kijelölt busszal.

A következő javaslatom a kerékpáros infrastruktúra fejlesztésére vonatkozik. A konfliktusfeltárásban már említett kerékpáros útvonalak hiányából adódóan nehéz a közlekedés a környező település között. Vizsgálatom alapján a települések közötti különálló kerékpárút létrehozása több szempontból is akadályba ütközik. Egyrészt a külterületeken nem megoldható vagy csak nagy anyagi ráfordítással a közvilágítás, ami a kerékpárosok számára elengedhetetlen biztonsági okokból. Másrészt, kerékpárutat kizárólag a meglévő fák és növénytakaságok áthelyezésével vagy rosszabb esetben kiirtásával lehetne létrehozni, ez pedig nem támogatná az ökoturisztikai célokat.

Előirányzok egy egészen Aszódról kiinduló keréksáv felfestést, ami érintené többek között Kartalt, Verseget, Kállót, Vanyarcot és végül Bercelt. Azért jelöltem ki ezeket a településeket, mert tapasztalataim alapján ezek az utak megfelelően szélesek. A felfestéseket 100 méterenként javaslom. Elsősorban a térségben élők számára hoznám létre ezt az kerékpársávot, de természetesen így több turista is megfordul majd a területen. A mindkét oldalon jobb oldalt felfestett sáv, így felhívja az autóval közlekedőket, hogy az úton számíthatnak kerékpáros forgalomra. A beruházás önkormányzati erőforrásokból finanszírozható, ezzel megkönnyítve a felsorolt településen élők közlekedését.

Javaslok továbbá minden érintett településen kiépíteni egy kerékpáros pihenőt, ami egy-egy kihelyezett padból, ivókútból és egy biciklitárolóból áll.

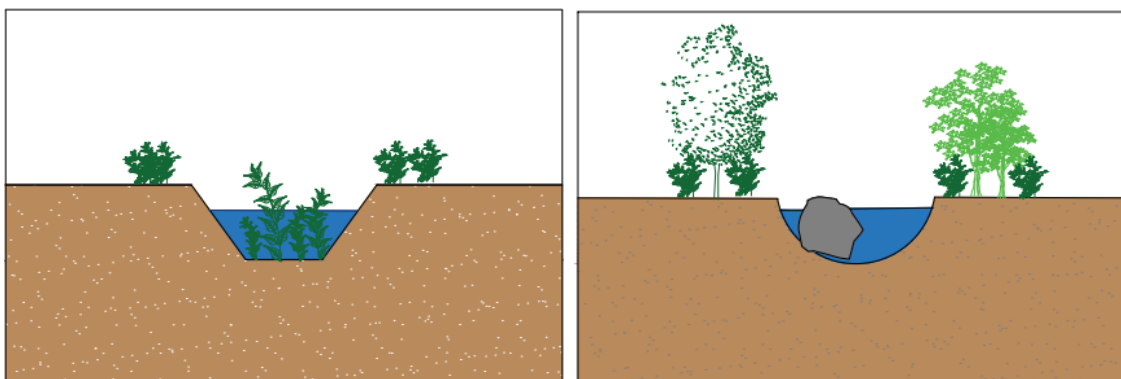
16. ábra Kerékpársáv felfestés Aszódtól Bercelig (alaptérkép forrás: merretekerjek.hu)

8.2 Erdősávok telepítése a nagyparcellás szántóterületekre

A mezővédő erdősávok kialakításánál fontos szempont a szél iránya, ami jelen esetben ÉNy-i. A település külterületén elhelyezkedő mindegyik szántóterületre javaslok az erdősávok telepítését. Az erdősávok egységesen három szintből állnak és kizárólag honos fajokat tartalmaznak, így ezek nem jelentenek veszélyt, hogy tovább terjedjenek vagy elpusztuljanak hamar, mert már alkalmazkodtak a klimatikus viszonyokhoz. A legalsó szintre vonatkozóan én cserjéket javaslok, mogyorót (*Corylus avellana*) vagy galagonyát (*Crataegus sp.*) javaslok. A következő szinten egy alacsonyabbra növény fajta található, ami lehet vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) vagy vadalma (*Malus sylvestris*). A legfelső szintet pedig egy magasabbra növény fa alkotja, amely javaslatom szerint kocsányos tölgy (*Quercus robur*). Az így létrehozott erdősávoknak több funkciója is lesz, mint az állatok számára biztosított búvó, - szaporodási és –közlekedési hely, továbbá szélfogó és tompító, ezen felül a hirtelen lezúduló csapadékból kialakuló vízeróziót is megakadályozza.

8.3 Vanyarci patak rendezése

Legfőbb cél a Vanyarci patak rehabilitálása során egy új kanyargós medervezetés elérése, továbbá a víz megfelelő lefolyását elősegíteni, a medret benőtt gyomnövények kiirtásával. Elsősorban javaslom a természetes zonáció visszaállítását, legalább egy oldali fasor telepítését, honos fajokból. A második javaslatom a patak meglévő medrének kanyargóssá tétele, ami elősegíti a természetes lefolyást. Ezt vízterelő műtárgyakkal szeretném elérni, ami illeszkedik a természetes közeghez, ezért nagyobb sziklákat, köveket javaslok szakaszonként elhelyezni. A változó vízmélységek eléréséhez ajánlom, a patak mederalakját visszaállítani a természeteshez. Szükségnek tartok továbbá rendszeres mederfenntartási munkákat, ebbe beleértve a kaszálást, vegyszeres irtást és kotrást (17. ábra)

17. ábra Vanyarci patak mederrendezés előtt és után *(saját szerkesztés)*

9. Turizmust támogató javaslatok

9.1 Lovasturizmus élénkítése

A lovas turizmus a fenntartható fejlődés olyan támogatója lehet, ami segít új életre keltetni a érzékeny területeket, vidéki környezetet és más rekreációs és turisztikai lehetőségeket. A lovas természetjárás egy kiemelt feltétele, hogy a kijelölt turisztikai útvonalak akadálymentesek legyen, hiszen egy gépjárműforgalommal terhelt területen, aligha lehet élvezettel lovagolni. Vanyarcon és a környező településeken kifejezetten balesetveszélyes az országút menti lovaglás. A túraútvonalak előbbiek szerint fejlesztésre szorulnak a tekintetben, hogy az utak akadálymentesek legyenek, elsődleges fejlesztési pont e körben; az utak szélesítése a társas lovaglás elősegítése végett, és a felszín lovagolhatóvá tétele a szükséges talajmunkák elvégzésével.

Az első és legfontosabb a biztonságos terep kialakítása, a teljes lovas úthálózat átvezetése az erdőn és a legelőkön keresztül, elkerülve a gépjárműforgalmat. Javaslatom még az útvonalon kialakítani pihenőket, esetleg ivóvíz kutakat, amelyek használatba vehetők lovaknak és a lovasoknak egyaránt. A Lóska János ménese rendkívül jó alapot ad szálláshelyek kialakításához, ezzel nyújtható az idelátogatók tartózkodási ideje.

9.2 Turistautak és tanösvények fejlesztése

Szakdolgozatommal az a célom, hogy a választott településre látogatók számát növeljem, így a célközönség nem kizárólag a messziről érkezők csoportja, hanem a község környezetében fekvő települések lakói, akik sok esetben gyalogosan vagy kerékpárral közlekednek. Illetve cél még nem utolsó sorban Vanyarc lakosainak az életszínvonalán javítani. A tervezett tanösvény egy körút az erdőben, ami a lakott terület Dk-i oldalán húzódó erdős területnél veszi kezdetét és egészen a Sziráki utcáig tart (9. melléklet), a látogatóknak így nem ugyanazon az útvonalon kell oda-vissza haladni, hanem egy célt elérve visszafordul az út, így az indulópontra térnének vissza. A tanösvény hossza 4,1 km. A tanösvény nehézségét tekintve könnyű, nincsenek nagyobb szintkülönbségek, így ez bármely korosztály számára teljesíthető. A pihenőpontokat 300 méterenként javaslom elhelyezni, a pihenőpontok mindegyike tartalmaz padokat és hulladékgyűjtőket. A tervezett tanösvényen 4 darab ismeretterjesztő táblát szeretnék elhelyezni, amelyeken interaktívan megismerhetik az idelátogatók a falu történetét, érdekességeket, illetve az erdő különleges állat és – növényfajait.

Az első kihelyezett tábla a tanösvény indítótáblája, amit az erdő bejáratánál tervezek elhelyezni. Egy rövid köszöntőt és a tanösvény nevét tüntetem fel rajta. Ezt követően ismertetem a tanösvény célját és főbb érdekességeit. Egy jól látható és értelmezhető térképen bemutatom az útvonalat és az állomásokat. Ezen felül pedig néhány képet helyezek el a tábla alján, a falu látnivalóit felsorakoztatva. Minden táblának ugyanaz lesz az alap koncepciója, a következő minta alapján (18. ábra)

A második táblán elhelyezésre kerül egy rövid ismertető a település kialakulásáról, múltjáról és jelenéről, ezekbe beletartoznak a legfontosabb adatok, mint például az első írásos feljegyzések, a török megszállás utáni időszak, illetve a fontosabb táji változások.

18. ábra Vanyarci-erdei tanösvény indítótáblája (forrás: saját szerkesztés)

A harmadik táblán bemutatásra kerül a terület növényvilága. Az interaktív táblán ki ablakokat tudnak kinyitni az olvasók és megtapintani az erdő egyes fafajainak kérgét. Erre egy tökéletes példa a Kamaraerdei tanösvény egyik táblája (19. ábra). Az ablakokon egy rövid ismertetőszöveg szerepel az adott fáról és kis illusztrációk a fák terméséről, leveléről.

A negyedik táblán hasonlóan interaktívan kis fa négyzetek mozgatásával képeket tekinthetnek meg az erdő állatvilágáról. Az egyik oldalán a kockának az erdőben megfigyelhető állat szerepel, a másik oldalán pedig, hogy mivel táplálkozik, így a gyerekek játszva tanulhatják meg ezeket az információkat.

19. ábra Interaktív ismeretterjesztő tábla a Kamaraerdei tanösvényen (forrás: saját)

Továbbá egy madármegfigyelő magaslest tervezek elhelyezni a túraútvonal egyharmadánál, hogy a bemutatásra került madarakat, esetleg nagyobb állatokat meg tudják figyelni a túrázók (20. ábra). Illetve a már megjelölt célcsoportokból a természetfigyelők is megtalálják a hozzájuk közelálló tevékenységet. A szerkezete természetbe illő akácfából lesz kialakítva, a korlátokon pedig az egyes madárfajokat bemutató képek és ismeretterjesztő szöveg lesz majd olvasható.

20. ábra Madár les a túraútvonalon *(forrás: saját szerkesztés)*

9.3 Turisztikai szuprastruktúra és marketingkommunikáció fejlesztése

A következőkben egy komplex javaslatot dolgoztam ki, mind az elsődleges szuprastruktúra, mind a marketingkommunikáció fejlesztésére. A legfőbb cél a turisták bevonása, ezzel pedig a bevételszerzés. Elsősorban a szolgáltatások bővítése az első lépés, illetve a már meglévők hirdetése, teljes termékké kovácsolása.

A mai világban elengedhetetlen az online térben való részvétel és, hogy a digitális platformokon is jelen legyen a turisztikai vonzerők. Fontos, hogy minden korosztályt meg tudjon szólítani az adott település és értékesíteni tudja a meglévő turisztikai termékét. Jelen esetben ez nem más, mint a természeti környezet, népi hagyományok és tevékenységek. Javaslom, hogy a pályázatok, ami a falusi turizmus fejlesztésére

vonatkoznak, terjedjenek ki weboldalkészítésre, hirdetésekre, marketinges segítségre, hiszen ez mindkét fél érdeke. Marketinges eszközökre támaszkodva a legegyszerűbb hirdetni napjainkban, így javaslom továbbá a szálláshelyek és szolgáltatások nyitvatartási idejét feltüntetni, online foglalási lehetőségekkel egyaránt. Ajánlom még, egy turisztikai weboldal létrehozását, ami nem csak Vanyarcot, de a környező településeket (Acsa, Bercel, Bér, Szirák) is érinti. Ezen a platformon interaktív térkép segítségével megtekintheti a látogató az éppen aktuális programokat, rendezvényeket, továbbá szállást is tudna foglalni. Emellett pedig, fórumokat, ajánlásokat és véleményeket is olvashat az, aki az oldalra látogat.

A község turisztikai értékét, fesztiválokkal és rendezvényekkel szeretném élénkíteni. A már hosszú múltra visszatekintő Haluska Fesztivál egy kiváló példa erre, ami mindig az őszi hónapokban kerül megrendezésre, de nyárra és tavaszra is javaslom egy-egy fesztivált. Nyáron egy palóc hagyományokra épülő rendezvényt szeretnék létrehozni, ahol a helyiek bemutatják a tevékenységeiket, szakmájukat, kultúrájukat. Emellett pedig vásár formájában értékesíthetik a kézműves tárgyaikat, ételeiket, italaikat. Kézműves alkotóműhelyek is kihelyezésre kerülnek, ahol a turisták a helyiekkel együtt készíthetik el a patkolt tojásokat, kerámiaedényeket, vagy varrhatnak népviseletes babákat.

9.4 Meglévő vonzerők fejlesztése

A Szlovák Tájház fejlesztésére javaslom, a főúton elhelyezett régi tábla cseréjét egy nagyobb, modernebb, több információval szolgáló, figyelemfelkeltő táblára. Továbbá a turisták számára megvásárolható kézműves ajándéktárgyak és szuvenírek készítését. Az online platformokon való részvételt (Facebook, Instagram) programajánlókkel és kedvezményekkel illetve szezonális bemutatókkal.

A Millenniumi emlékparkba előírányzom a burkolat teljes felújítását és bővítését, emellett pedig az évelőágyások telepítését. Elsősorban szárazságtűrő fajokat szeretnék telepíteni, a könnyű fenntarthatóság érdekében, az évelőágyásban a következő növényeket szánom kiültetésre: Levendula (*Lavandula angustifolia*), Orvosi zsálya (*Salvia officinalis*), Szürke cipruska (*Santolina chamaecyparissus*), Cserjés pimpó (*Potentilla fruticosa*), Varjúháj (*Sedum*) (8. táblázat).

Név	Célcsoport	Jellemző érték	Fejlesztések
Millenniumi Emlékpark	Iskolások, érdeklődők, átutazó	történelmi érték, rekreációs érték	Évelő kiültetések Környezetbe illő burkolat
Veres Pálné Kastély	Vadászok, természetfigyelők, érdeklődők	kulturális, rekreációs érték	Online platformok intenzívebb marketing Online foglalás lehetősége
Tájház	Iskolások, érdeklődők, zárandoklók	kulturális, tradicionális érték	Szuvenírek, ajándéktárgyak értékesítése Elhelyezett táblák
Tojáspatkoló Múzeum	Iskolások, érdeklődők, átutazó	kulturális, kézműves érték	Online népszerűsítés a közösségi média platformokon
Lóska János magánménese	Iskolások, érdeklődők, természetfigyelők	természeti és aktív rekreációs érték	Kijelölt, rendezett úton tereplovaglás Szálláshely fejlesztés
Vanyarci erdő és patak környezete	Iskolások, érdeklődők, természetfigyelők	természeti érték	Interaktív tanösvény létesítés Madár les
Haluska fesztivál	Érdeklődők	gasztronómiai érték	Programbővítés Több fesztivál

8.Táblázat: Vonzerők fejlesztése

Tájhasználati konfliktusokat feloldó javaslatok

J1: Távolsági autóbuszjáratok, kerékpárúthálózat bővítése

J2: Erdőszávok telepítése a nagyparcellás szántóterületekre

J3: Vanyarci patak rendezése

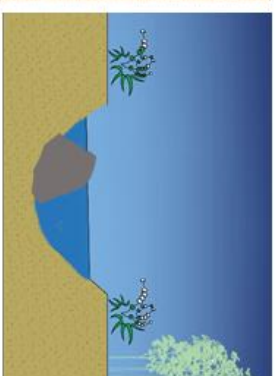
Turizmustámogató javaslatok

J4: Lovasturizmus élenkítése

J5: Turistautak, tanösvények fejlesztése

J6: Turisztikai szuprasteruktúra és marketingkommunikáció fejlesztése

J7: Meglévő vonzerők fejlesztése

Jelmagyarázat

11. Kerekpáirsáv felfestés
12. Erdősávok
- Rendezett park
- Biztosított terep
(lovagláshoz)
- Tanösvény nyomvonala
17. Fejlesztett településkép
- Közigazgatási határ
- Utak

Vanyarc ökoturisztikai fejlesztése	
II. Tervlap: Javaslati tervlap	
Készítő:	Földesi Nilla Csonge
Intézmény:	MATE - Tájékoztató, Településtervezési és Diszkortársi Intézet
Készült:	2022. szept.

21. Ábra Javaslati tervlap (forrás: saját szerkesztés)

10. Megvalósulás

Ezek a fejlesztések és javaslatok, amiket összefoglaltam a szakdolgozatomban egy komplex programcsomag részét képezik, így bekapcsolva Vanyarcot a térség turizmusába. Az alábbiakban az érintett célcsoportok igényeihez mérve készítettem egy táblázatot, amiben a már fejlesztésre került szegmensek szerepelnek. A megvalósulást tekintve, a látogatási idő egyértelmű növekedése tapasztalható és egy személyesebb kiterjedtebb élménycsomag, ami nem csak Vanyarcot érinti, de a környező települések turisztikájára is pozitív hatással van.

Célcsoport neve, rövid leírása	Ajánlott programok	Szálláshely	Étkezés	Várható tartózkodási idő
ÁTUTAZÓ Budapestről szgk-val érkező, vagy nagyobb városokból átutazók.	Millenniumi emlékpark és rekreációs környezete	Nincs igény	Rózsakert fogadó (Bercel)	2-5 óra
ISKOLÁK, ERDEI TÁBOROK Budapesti és a környező nagyvárosokból érkező táborozók.	Vanyarci erdei tanösvény, Tájház, Lovaglás, kerékpározás, Vanyarci patak	Turistaszállás, Kemencés Vendégház	a szálláson, sütőgetőhelyek a tanösvény	3-7 nap
ÉRDEKLŐDŐ A természeti értékek iránt érdeklődő döntően családi turisták.	Millenniumi Emlékpark és környezete, Veres Pálné Kastély, Tájház, Erdei tanösvény, kerékpározás, Vanyarci patak	Kemencés Vendégház, Veres Pálné Kastély	szálláson önellátás, Rózsakert Fogadó (Bercel)	2-3 nap
TERMÉSZETFIGYELŐ Vadászok, madarászok bel és- külföldről	Erdei tanösvény, Madár les, Vanyarci-patak	Turistaszállás, vadmeping	önellátás	3-5 nap
ZARÁNDOKLÓK Mária-úton zárandoklók	Mária-kert (Bér), Millenniumi emlékpark és környezete, Tájház Erdei tanösvény	Kemencés vendégház, Veres Pálné kastély, Turistaszállás	önellátás, Kemencés Vendégház	2-3 nap

22. ábra Eredmények (forrás: saját szerkesztés Sárköz Térségfejlesztő Egyesület alapján)

Összegzés

A szakdolgozatom fő célja volt, hogy ismertessem az ökoturizmus és ezen belül a falusi turizmus fejlesztésének fontosságát Vanyarc vonatkozásában.

Dolgozatom első részében összefoglaltam az ökoturizmus fogalmát, ágait és ezen belül a falusi turizmus meghatározó elemeit és tulajdonságait, illetve, hogy milyen lehetőségeket hordoz magában.

Ezt követően megvizsgáltam Vanyarc községet, ebbe beleértve az országban való elhelyezkedését, a természeti és táji adottságait. Sorra vettem az elmúlt évek változásait a területhasználatban és következtetéseket vontam le a táj alakulásából. Tanulmányoztam a település gazdasági és társadalmi folyamatait, majd értelmeztem, hogy ezek tendenciák milyen hatással voltak a településre. Bemutattam a terület infrastrukturális kiépítettségét és elemeztem, hogy a kistérségben, hol helyezkedik el és hogyan kapcsolódik a többi településéhez.

Az elemzésben kitértem Vanyarc meglévő látnivalóira, és ökoturisztikailag fontos attrakcióira, amit kibővítettem a környező települések programlehetőségeivel, hogy egy komplex képet tudjak alkotni a térségről. Fontosnak tartottam megemlíteni a szlovák kötődést, ami meghatározza a Nógrád megyei települések nagy részét, és, hogy milyen épített és kulturális értékeket képvisel a palóc kultúra. Emellett megvizsgáltam a Vanyarcon és a kapcsolódó településeken fellelhető szálláshelyeket és egyéb szolgáltatásokat.

A dolgozatom elemzését célcsoportokra bontva fejtettem ki, ebben a részben felmértem az ökoturisztikai látogatók igényeit és értékeltem a meglévő turisztikai attrakciókat. Egy SWOT táblázat segítségével feltártam Vanyarc erősségeit, gyengeségeit, illetve a kívülről érkező hatásokat.

Az értékelést követően meghatároztam két különálló, de mégis a település helyzetét tekintve összefüggő konfliktuscsoportot, egyrészt a tájhasználatban fellelhető illetve magát az ökoturisztikát hátráltató konfliktusokat. Céлом az volt, hogy azokat a problémákat ragadjam ki, amik hátráltatják a település fejlődését, turisztikai szempontból.

A már ismert és megvizsgált konfliktusokra reflektálva, elkészítettem a javaslataimat, a településre és a térségre vonatkozóan. Javaslataimban fontos szempont volt, hogy a

természetes környezetet ne érje kár, illetve a meglévő értékeket túlzottan ne befolyásolják a fejlesztések.

A megvalósulást egy táblázat segítségével összesítettem, illetve, hogy mi várható a fejlesztések után, hogyan befolyásolja ez a vendégéjszakák számát, milyen szolgáltatásokat vehetnek igénybe a célcsoportok.

A szakdolgozatom célja összefoglalva az volt, hogy egy Nógrád-megyei kis község turizmusát megvizsgáljam, elemezzem a környezetéből érkező hatásokat és releváns, fenntartható fejlesztési javaslatokat fogalmazzak meg. Véleményem szerint, a dolgozat rávilágít az előregedő falvak helyzetére és a potenciális lehetőségeire.

A világban és így az országunkban is egyre több ember éli tudatosan és fenntarthatóan az életét, ami kezd áttérjedni az utazási szokásokra is. Ezért úgy gondolom, hogy Vanyarc és a hozzá hasonló helyzetű települések, a turizmust élénkítő, de ökológiailag is optimális fejlesztésekkel a falusi turizmus szerves részét képezhetik majd.

Irodalomjegyzék

Nyomtatott irodalom

1 KIM, RITCHIE, MCCORMICK 2010	Jong-Hyeong Kim, J. R. Brent Ritchie and Bryan McCormick (2011): Journal of Travel Research
2 DÖVÉNYI 2010	Dövényi Zoltán (Szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest (az 1. kiadás szerkesztői: Marosi Sándor, Somogyi Sándor, 1990)
3 NOSZKY 1930	Noszky Jenő (1930) A középső galgavölgy és környezetének földtani viszonyai
4 CSEMEZ 1995	Csemez Attila (1995): Tájtervezés – Tájrendezés, Mezőgazda Kiadó, Budapest
5 MICHALKÓ 2016	Michalkó Gábor (2016): Turizmológia, Akadémiai Kiadó, Budapest
6 TÓTH 2016	Tóth Éva (2016): Az ökoturizmus keresletének elemzése a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság területén
7 KELEMEN 2006	Kelemen Zoltán (2006): Ökoturizmus természet kultúra harmónia, Magosfa Alapítvány Budapest

Internetes források

INT-01	https://doksi.net/hu/get.php?order=DisplayPreview&lid=6402
INT-02	
INT-03	https://www.nogradgeopark.eu/
INT-04	https://www.Teir.hu
INT-05	https://vanyarcfalu.hu/
INT-06	http://www.palocut.hu/ https://mariaut.hu/

INT-07	http://www.varbarat.hu/varak/hraszti.html
INT-08	https://net.jogtar.hu/
INT-09	https://www.programturizmus.hu/

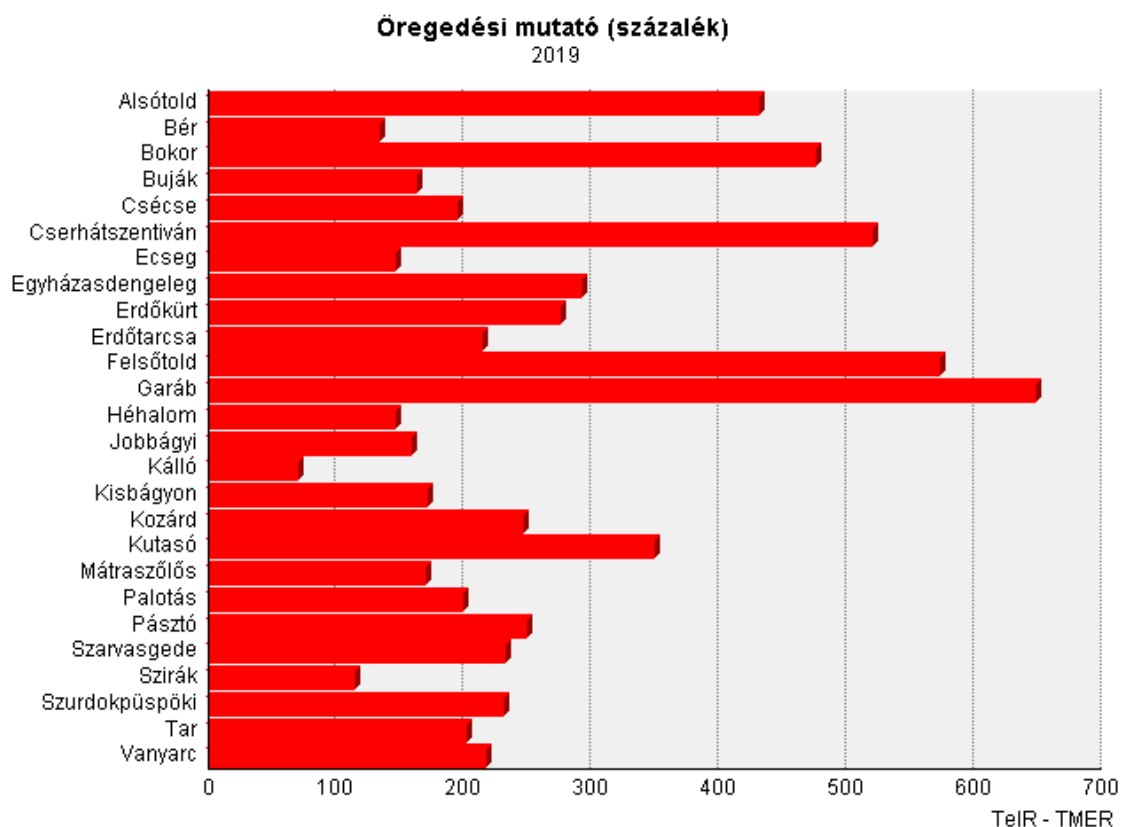
Mellékletek

1. Melléklet Vanyarci patak *(saját kép)*

2. Melléklet Novohrad-Nógrád Geopark (forrás: www.filakovo.sk/)

3. Melléklet Öregedési index a Pásztói kistérségben *(forrás: ksh)*

4. Melléklet Viselettörténeti Babamúzeum *(forrás: vanyarcfalu.hu)*

5. Melléklet Hraszti várrom és környezete *(forrás: varak.hu)*

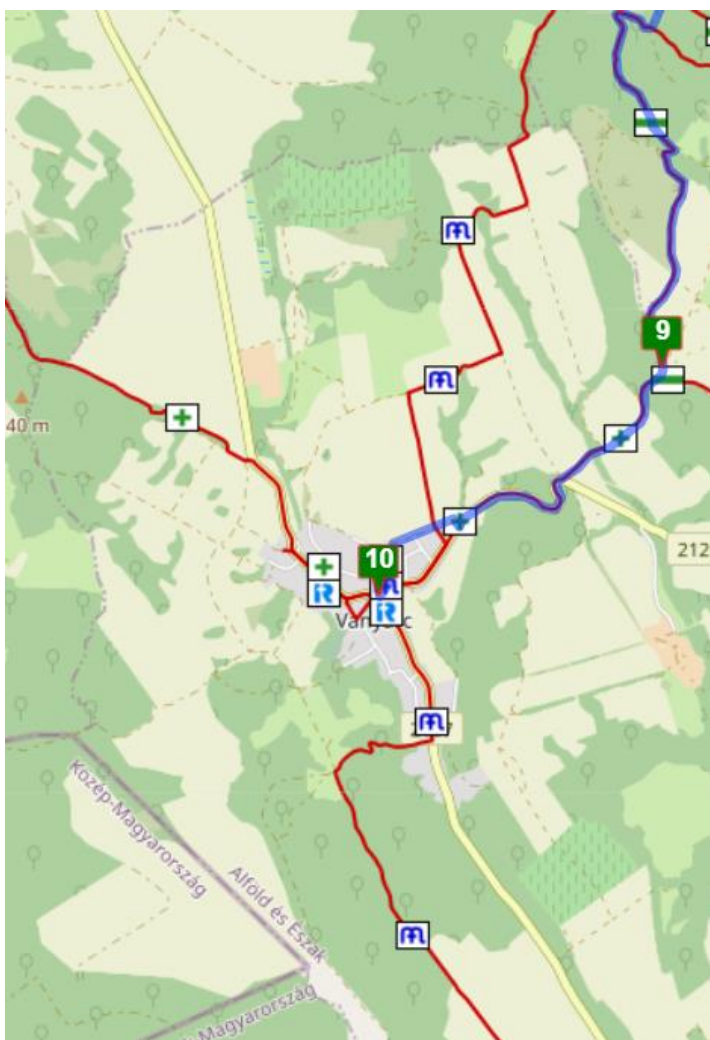
6. Melléklet Palóc ház és udvar *(forrás: saját kép)*

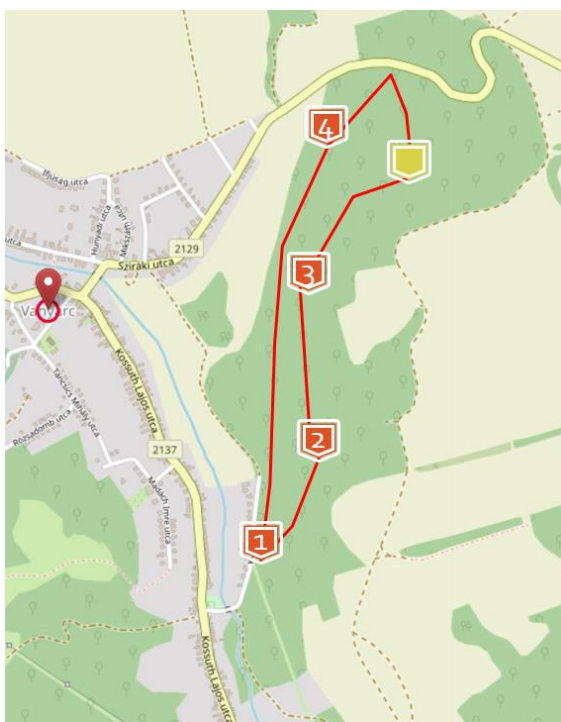
7. Melléklet Rossz minőségű 3129-es út *(forrás: saját kép)*

8. Melléklet Lóska János magánménése (forrás: programturizmus.hu)

9. Melléklet Turistaútak Vanyarcon (forrás: turistautak.hu)

10. Melléklet Erdi Tanösvény nyomvonala (*alaptérkép forrás: openstreetmap*)

Konzultációs lapok

KONZULTÁCIÓS LAP

Konzultált hallgató neve: FÖLDESI NILLA
Diplomatéma címe: Ványarc ökoturisztikai fejlesztése
Konzulens neve: .....

1. Konzultáció

Időpont: 2022. 02. 22.

A konzultáció témája:

nyelvtan és kommunikációs fejlesztés

A Konzulens megjegyzése:

.....
.....
.....

[Signature]

Hallgató

[Signature]

Konzulens

2. Konzultáció

Időpont: 2022. 04. 04.

A konzultáció témája:

nyelvtan és kommunikációs fejlesztés

A Konzulens megjegyzése:

.....
.....
.....

[Signature]

Hallgató

[Signature]

Konzulens

3 Konzultáció

Időpont: ..... 2022. 04. 08. ....

A konzultáció témája:

..... utasítás, pontok értékelés
.....
.....
.....

A Konzulens megjegyzése:

.....
.....
.....

.....
Hallgató

.....
Konzulens

4. Konzultáció

Időpont: ..... 2022. 04. 22. ....

A konzultáció témája:

..... utasítás pontok értékelés
.....
.....
.....

A Konzulens megjegyzése:

.....
.....
.....

CS Scanned with CamScanner
.....
Hallgató

.....
Konzulens

5 Konzultáció

Időpont: 2022. 05. 09.

A konzultáció témája:

had none for pot & coal

A Konzulens megjegyzése:

Lin

Hallgató

Jul

Konzulens

6. Konzultáció

Időpont: ..... 2022. 05. 12. ....

A konzultáció témája:

80 % on prevention results as per

A Konzulens megjegyzése:

d.m.

Hallgató

Ther

Konzulens